

Faunafonds Jaarverslag 2013

Inhoud

Voorwoord / 5

1. Waarom een jaarverslag / 6

- 1.1. Kerntaken en missie / 6
- 1.2. Bestuur / 7
- 1.3. Beleidsregels / 7
- 1.4. Bezwaar en beroep / 8
- 1.5. Wet Dwangsom / 8

2. Positie van het Faunafonds / 10

- 2.1. Wettelijk en bestuurlijk kader waarbinnen het bestuur opereert / 10
- 2.2. Samenwerking met de provincies / 13
- 2.3. Wet- en regelgeving / 13
- 2.4. Bedrijfsvoering / 13
- 2.5. Financiering van het Faunafonds / 14

3. Transitie van de Faunafondstaken naar de provincies / 15

4. Beleidsinhoudelijke onderwerpen in 2013 / 16

Kerntaken

- 4.1. Uitvoering kerntaken / 16
  - 4.1.1. Verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade / 16
  - 4.1.2. Verleende tegemoetkomingen / 16
  - 4.1.3. Afdeling juridische zaken / 20
  - 4.1.4. Beroepschriften / 21
  - 4.1.5. Klachten / 22
- 4.2. Adviezen aan de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies / 22
- 4.3. Adviezen aan de Staatssecretaris van Economische Zaken / 23
- 4.4. Onderzoek door het Faunafonds / 23
  - 4.4.1. Onderzoeksprojecten / 24
  - 4.4.2. Website van het Faunafonds / 32
  - 4.4.3. Presentaties door medewerkers van het Faunafonds / 34
  - 4.4.4. Overige taken van het Faunafonds / 34
  - 4.4.5. Bedrijfsvoering van het Faunafonds / 35

5. Financieel verslag en controleverklaring / 39

- A Balans per 31 december 2013 / 40
- B Staat van baten en lasten over het jaar 2013 / 41
- C Grondslagen voor de financiële verslaggeving / 42
- D Toelichting op de balans per 31 december 2013 / 44
- E Niet in de balans opgenomen activa en verplichting / 47
- F Toelichting op de staat van baten en lasten over het jaar 2013 / 48

Controleverklaring / 55

Bijlage 1

Samenstelling Bestuur Faunafonds in 2013 / 57

Bijlage 2

Samenstelling secretariaat Faunafonds 2013 / 59

Voorwoord

In 2013 hebben de onderwerpen ganzen, wolven, dassen en adequaat gebruik weer een groot deel van de aandacht van het bestuur van het Faunafonds opgeëist.

De problematiek van de ganzen blijft constant aandacht vragen. De aantallen en de daarmee gepaard gaande schade aan landbouwgewassen neemt jaarlijks nog steeds toe. De verwachtingen van het Ganzen7 akkoord, waarin een groot aantal maatschappelijke organisaties samen met de provincies afspraken hadden gemaakt, waren hoog gespannen. Helaas is het Ganzen7 akkoord geen lang leven gegund en zijn de voornemens om de ganzenschade te beteugelen in de kiem gesmoord.

Ook de wolf heeft in 2013 een deel van de aandacht van het bestuur van het Faunafonds gevergd. In samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en de provincies is, analoog aan het door het bestuur van het Faunafonds in 2012 uitgebrachte bevermanagementplan, besloten Alterra opdracht te geven voor de opstelling van een wolvenmanagementplan. De vondst van de dode wolf in Luttelgeest heeft het plan in een stroomversnelling gebracht. Eind 2013 kwam het plan in concept gereed en het zal in 2014 naar verwachting worden geïmplementeerd.

In ons land gaat het ook goed met de das. In vervolg op het hiervoor genoemde bevermanagementplan heeft het bestuur besloten de Zoogdierverseniging opdracht te geven voor de opstelling van een dassenmanagementplan. Hiermee is beoogd niet alleen provincies, maar ook terreinbeheerders en landbouwers voor te bereiden op een verdere uitbreiding van de dassenpopulatie in ons land.

Adequaat gebruik is nog steeds een belangrijk item bij de beoordeling van verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade die beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen veroorzaken. Werkend vanuit de trits: voorkomen-beperken-betalen, heeft het bestuur in de beleidsregels vastgelegd dat, als voorkomen van schade door het treffen van preventieve maatregelen onvoldoende soelaas biedt, de grondgebruiker samen met zijn jager moet proberen met aan verjaging ondersteunend afschot de schade te voorkomen of te beperken. Als de provincie of de faunabeheereenheid een ontheffing heeft verleend voor aan verjaging ondersteunend afschot dan dient adequaat van de ontheffing gebruik gemaakt te worden. In het beleidskader Faunabeheer heeft het ministerie van Economische Zaken, op voorstel van de maatschappelijke organisaties, besloten dat van adequaat gebruik sprake is als er minimaal twee keer per week van de ontheffing gebruik is gemaakt. Deze eis heeft ook in 2013 weer tot veel bezwaren en beroepen bij de rechter geleid. Het bestuur had de hoop dat met de afspraken in het kader van de Ganzen7 de toetsing van het adequaat gebruik aanzienlijk zou versimpelen. Nu die afspraken niet langer gelden, is het de vraag hoe adequaat gebruik in 2014 moet worden toegepast.

Ook op bestuurlijk vlak is er in 2013 veel gebeurd. Zo heeft de transitie van verantwoordelijkheden van het rijk naar de provincies verder invulling gekregen. Hoewel de nieuwe Natuurbeschermingswet, waarin de verantwoordelijkheden van de provincies voor het verlenen van tegemoetkomingen in de schade door beschermde inheemse soorten worden geregeld, nog niet in werking is getreden, waren de provincies in 2013 al wel financieel verantwoordelijk en hebben zij de provincie Utrecht aangewezen als verrekenprovincie. Met deze provincie zijn goede afspraken gemaakt over de bevoorschotting van de financiële middelen om zo het bestuur in staat te stellen zijn taken naar behoren uit te oefenen.

Voor de medewerkers van het secretariaat van het Faunafonds was 2013 een bijzonder zwaar jaar. In de tweede helft van het jaar werd duidelijk dat het secretariaat vanaf 1 januari 2014 in Utrecht zal zijn gehuisvest. Dit betekende een verhuizing van Dordrecht naar Utrecht, met daaraan een groot aantal gevolgen verbonden voor met name de administratieve medewerkers, die voortaan twee keer op een dag van Dordrecht naar Utrecht vice versa moeten reizen.

Tenslotte dank ik de collega-bestuurders en de medewerkers van het secretariaat voor hun inzet en inspanningen ten behoeve van het bestuur van het Faunafonds in 2013.

Mr G.J. Jansen, voorzitter

1. Waarom een jaarverslag Faunafonds?

Jaarlijks brengt het bestuur van het Faunafonds een jaarverslag uit. Enerzijds omdat dit een wettelijke verplichting is, vastgelegd in artikel 91, eerste lid van de Flora- en faunawet, anderzijds omdat dit voor het bestuur een goede gelegenheid is zich aan een breder publiek te profileren.

In het jaarverslag legt het bestuur verantwoording af aan zijn opdrachtgevers (de Staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken en de colleges van gedeputeerde staten van de provincies) over het beleid dat het bestuur het afgelopen jaar heeft gevoerd en over de besteding van de gelden, die aan het bestuur van het Faunafonds ter beschikking zijn gesteld. In dit hoofdstuk worden de kerntaken en de missie van het Faunafonds toegelicht. Voorts wordt kort stilgestaan bij de samenstelling van het bestuur van het Faunafonds, beleidsregels van het Faunafonds en worden de onderdelen bezwaar en beroep alsmede de gevolgen, die de wet Dwangsom voor het Faunafonds heeft gehad aangestipt.

1.1. Kerntaken en missie

De kerntaken van het Faunafonds staan vermeld in artikel 83 van de Flora- en faunawet. Het betreft:

- het bevorderen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade door dieren behorende tot beschermde inheemse soorten;
- het doen van onderzoek en geven van voorlichting omtrent maatregelen ter voorkoming en beperking van schade door dieren;
- het in daarvoor in aanmerking komende gevallen op verzoek verlenen van een tegemoetkoming in de schade die dieren behorende tot beschermde inheemse soorten hebben veroorzaakt aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren;
- het op verzoek geven van adviezen aan de Minister van Economische Zaken en aan de colleges van gedeputeerde staten over aan hen bij wet opgedragen taken. Bijzonder in de advisering aan de Minister is onder meer het wettelijk verplichte Faunafondsadvies over het Faunabeheerplan van het Kroondomein en de hoogte van de jachttakbijdrage.

Naast deze wettelijke taken verricht het Faunafonds een aantal van de wettelijke taken afgeleide taken. Dit betreft onder meer:

- Rastertaken op de Veluwe en de Meinweg en van verjaagactiviteiten voor rotganzen op Texel. Het Faunafonds heeft ca. 200 km raster op de Veluwe en in de Meinweg in onderhoud. Daarnaast draagt het Faunafonds bij aan de verjaging van rotganzen naar de hoeve Zeeburg op Texel.
- Ganzenopvangovereenkomsten voor rotganzen en brandganzen op Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog, alsmede twee overeenkomsten met particuliere ondernemers in Zeeland (rotganzen) en Noord-Brabant (taigarietganzen). Tot op heden worden de overeenkomsten telkens voor één jaar afgesloten. In 2012 hebben de drie agrarische natuurverenigingen op de Waddeneilanden afgesproken hun samenwerking verder te intensiveren door te fuseren. Door deze fusie is één agrarische natuurvereniging voor de drie Waddeneilanden ontstaan. Dit was voor het bestuur van het Faunafonds wederom aanleiding een overeenkomst met het bestuur van de vereniging te sluiten waarbij is afgesproken dat voor de periode van 1 oktober 2012 tot en met 30 september 2013 een vast budget voor schade door beschermde dieren aan het bestuur van de vereniging zal worden toegekend. Voor het Faunafonds betekent deze afspraak dat er in die periode geen verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade van de Waddeneilanden meer zullen worden ontvangen en dat er dus ook geen taxatieopdrachten meer behoeven te worden verleend. Voor het bestuur van de natuurvereniging biedt deze afspraak duidelijkheid over het beschikbare budget voor de gehele periode. Omdat het budget eind januari 2013 beschikbaar is gesteld kan het bestuur van de vereniging haar leden bij geval van schade snel uitbetalen.
- Opvangovereenkomsten voor dassen (572 stuks). In 2010 heeft het bestuur van het Faunafonds besloten de overeenkomsten vanaf 2011 weer met vijf jaar te verlengen tot en met 2015.

- Onderzoek naar mastaanbod. Op verzoek van de Minister van Economische Zaken verricht het Faunafonds jaarlijks een onderzoek naar het verwachte mastaanbod (hoeveelheid eikels, beukennotjes en kastanjes) op de Veluwe en in de Meinweg in de provincie Limburg. Op basis van de verwachte hoeveelheid mast bepaalt de Minister of de één op één methode voor het beheer van de populatie wilde zwijnen in deze gebieden moet worden toegepast.

Het Faunafonds kan, op verzoek van de Minister van Economische Zaken of een provincie, incidenteel extra taken verrichten.

Uitgangspunt is dat al deze taken op een rechtmatige en doelmatige wijze worden uitgevoerd en dat de kwaliteit van de beslissingen en de adviezen (inhoudelijk en juridisch-procedureel) hoog is.

Kernbegrippen, die als leidraad dienen bij de invulling van de taken van het Faunafonds als organisatie en de vormgeving van de werkprocessen zijn: deskundigheid, betrouwbaarheid, transparantie, klantgerichtheid met behoud van onafhankelijkheid, bedrijfsmatigheid, pro-actief handelen en maatschappelijke aanvaardbaarheid.

1.2. Bestuur

De leden van het bestuur van het Faunafonds zijn afkomstig uit kringen van de landbouw, de jacht en natuurbescherming en zijn deskundig op het gebied van het beheer van soorten en het bestrijden van schade. In het bestuur hebben voorts zitting een persoon uit kringen van de wetenschap met deskundigheid ten aanzien van gedragsecologie en een persoon afkomstig uit kringen van de dierenbescherming met deskundigheid ten aanzien van dierenwelzijn. Voorts heeft een tweetal adviseurs, één namens het Ministerie van Economische Zaken en één namens de gezamenlijke provincies zitting in het bestuur. Met deze brede samenstelling zijn alle aspecten van het faunabeheer in het bestuur ondergebracht. Deze samenstelling en de wettelijke verankering van het Faunafonds in de Flora- en faunawet geven de personen die lid zijn van het bestuur een onafhankelijke status. Het bestuur staat onder leiding van een voorzitter, die geen directe binding heeft met één of meer deskundigheden die in het bestuur zitting hebben. Het Faunafonds stelt jaarlijks een begroting op en publiceert een jaarrekening en jaarverslag onder andere op de website van het Faunafonds www.faunafonds.nl. Naast het verlenen van tegemoetkomingen in de schade heeft het Faunafonds een belangrijke adviserende taak voor de Minister van Economische Zaken en de colleges van gedeputeerde staten, verricht het Faunafonds onderzoek en geeft voorlichting over maatregelen ter voorkoming en beperking van schade door beschermde diersoorten.

De samenstelling van het bestuur in 2013 is in bijlage 1 van dit verslag opgenomen.

1.3. Beleidsregels

In de wet is bepaald dat een tegemoetkoming in de schade door dieren behorende tot een beschermde inheemse soort slechts wordt verleend aan een belanghebbende, indien die schade redelijkerwijs niet of niet geheel te zijnen laste behoort te blijven. De tegemoetkoming wordt naar billijkheid bepaald. In 2002 heeft de toenmalige Staatssecretaris van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het bestuur van het Faunafonds verzocht in overeenstemming met haar als mede met de colleges van gedeputeerde staten van de provincies beleidsregels op te stellen, (de Regeling vaststelling schadevergoeding Faunafonds), met inachtneming waarvan het Faunafonds op verzoeken voor een tegemoetkoming in de schade door beschermde inheemse soorten zal beslissen. De regeling alsmede de wijzigingen daarop worden gepubliceerd in de Staatscourant.

In deze regeling is tot op detailniveau vastgelegd op welke wijze een verzoekschrift faunaschade bij het bestuur moet worden ingediend, aan welke voorwaarden moet zijn voldaan om voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking te komen en in welke gevallen op voorhand reeds is bepaald dat geen tegemoetkoming in de schade zal worden verleend. Inmiddels zijn onderdelen van de regeling ter toetsing aan de rechter voorgelegd. De rechter heeft in de tot op heden aan hem voorgelegde gevallen steeds geoordeeld dat de beleidsregels van het Faunafonds de rechterlijke toets kunnen doorstaan.

1.4. Bezwaar en beroep

Indien een aanvrager van een tegemoetkoming in de schade het niet eens is met de beslissing, die hij van het Faunafonds op zijn aanvraag heeft ontvangen, dan kan hij daartegen een bezwaarschrift indienen bij het bestuur van het Faunafonds. Na ontvangst van een bezwaarschrift ontvangt de bezwaarde een ontvangstbevestiging.

Tot 2013 was de afhandeling van bezwaarschriften, die tegen beslissingen van het Faunafonds werden ingediend, belegd bij de afdeling Recht en Rechtsbescherming van de Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken. Met ingang van 2013 heeft het bestuur van het Faunafonds besloten hiervoor zelf een afdeling in het leven te roepen, bestaande uit twee WO-juristen, één HBO-jurist en een medewerker voor de administratieve ondersteuning. De verwachting was dat met deze aanpak de kosten van de afhandeling van de bezwaren en beroepen aanzienlijk naar beneden zouden kunnen worden bijgesteld. En die verwachting is geheel bewaarheid! De kosten zijn met circa 50 % teruggebracht. Alvorens te beslissen op een bezwaarschrift wordt de bezwaarde in de gelegenheid gesteld tijdens een hoorzitting zijn bezwaren nader toe te lichten. De hoorzittingen worden altijd bijgewoond door de coördinator faunazaken of bij diens afwezigheid door een consulent van het Faunafonds. Deze is tijdens de hoorzitting in de gelegenheid de beslissing toe te lichten. Bezwaarde kan ook aangeven telefonisch gehoord te willen worden. Als bezwaarde daaraan de voorkeur geeft, wordt hij telefonisch gehoord door de jurist van de Afdeling die het bezwaarschrift in behandeling heeft. Van het horen wordt een verslag gemaakt. Op basis van het dossier en hetgeen tijdens de hoorzitting naar voren is gebracht stelt de Afdeling Recht en Rechtsbescherming een advies voor het bestuur van het Faunafonds op, in de vorm van een conceptbeslissing op bezwaar. De conceptbeslissing op bezwaar wordt aan het Faunafonds voorgelegd en indien het bestuur zich daarin kan vinden, door de voorzitter van het Faunafonds ondertekend.

Als een aanvrager het niet eens is met de beslissing op zijn bezwaarschrift dan staat hem de gang naar de rechter, tot wiens rechtsgebied de woonplaats van de aanvrager behoort, open en in tweede instantie hoger beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

1.5. Wet Dwangsom

Op 1 oktober 2009 is de Wet Dwangsom inwerking getreden. Deze wet houdt in dat wanneer een bestuursorgaan niet tijdig, dat wil zeggen binnen de wettelijke termijnen of als deze niet zijn gesteld binnen redelijke termijnen, op een verzoek dient te beslissen. De gevolgen van deze wet voor de werkwijze van het Faunafonds is besproken tijdens een bestuursvergadering. Geconstateerd is dat voor het Faunafonds geen wettelijke termijnen zijn gesteld en dat er dus binnen redelijke termijn moet zijn beslist. Doorgaans geldt als redelijke termijn de periode van 8-10 weken. In de werkwijze van het Faunafonds zal het vaak niet lukken die termijn te halen. Daarom zal aan verzoekers de procedure

worden toegelicht in de ontvangstbevestiging en zal worden aangegeven dat een verzoeker van een tegemoetkoming in de schade de beslissing op zijn verzoek binnen tien weken nadat hij de bevestiging taxatie grondgebruiker van de taxateur heeft ontvangen, tegemoet kan zien. Er is in 2013 geen bedrag in het kader van de wet Dwangsom toegekend. Als er een ingebrekestelling werd ontvangen dan kon steeds binnen de daarvoor gestelde termijn worden beslist en was er geen dwangsom verschuldigd.

2. De positie van het Faunafonds

2.1. Wettelijk en bestuurlijk kader waarbinnen het Faunafonds opereert

Het Faunafonds is op 1 april 2002, bij de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet, ingesteld. Het is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). Sinds de inwerkingtreding van de Kaderwet ZBO zijn ook de bepalingen van die wet op het Faunafonds van toepassing, voor zover deze niet strijdig zijn met de bepalingen in de Flora- en faunawet. Zijn de bepalingen uit de kaderwet ZBO wel strijdig met de bepalingen in de Flora- en faunawet dan zou formeel de Flora- en faunawet moeten worden aangepast. Het departement heeft er echter voor gekozen deze wet niet meer aan te passen, omdat de Flora- en faunawet op termijn zal worden geïntegreerd in de nieuwe wet Natuurbescherming.

Het bestuur is bestuurder en toezichthouder van het Faunafonds.

Het bestuur van het Faunafonds heeft tot taak het Faunafonds te besturen. Het bestuur hanteert daarbij de volgende missie en bestuursvisie:

Missie:

“Het Faunafonds ontwikkelt zich tot het kennis- en adviescentrum voor het beheer van de Nederlandse fauna, in het bijzonder ten aanzien van het voorkomen en beperken van schade door in het wild levende dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen en bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren. Het bestuur geeft hieraan invulling door het (laten) verrichten van onderzoek, het geven van adviezen en het verlenen van tegemoetkomingen in de schade”.

Bestuursvisie:

Het bestuur voert een beleid dat effectief en efficiënt is en wil zuinig omgaan met de middelen die door de Minister van Economische Zaken en eventueel anderen beschikbaar worden gesteld. Het bestuur wil transparant, daadkrachtig en betrouwbaar zijn, gesteund door een efficiënt, burgergericht en bedrijfsmatig werkend ambtelijk secretariaat. Hoewel de financieringsstructuur van het Faunafonds met ingang van 2012 met het Decentralisatieakkoord dat tussen Rijk en provincies is gesloten, ingrijpend is gewijzigd heeft het bestuur van het Faunafonds gemeend dat de Bestuursvisie ook op de nieuwe financieringsstructuur van toepassing is. De wijze waarop het bestuur zijn taak uitoefent is in overeenstemming met Beginselen van deugdelijk Overheidsbestuur, zoals deze zijn vastgelegd in de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Juni 2009, 20522/1722-GMD32). Met het onderschrijven van deze code geeft het bestuur van het Faunafonds aan zich op een maatschappelijk geaccepteerde wijze te willen gedragen en erkent het bestuur de uitgangspunten en de principes van de code. De code staat toe dat op onderdelen gemotiveerd van de principes en uitgangspunten mag worden afgeweken.

Op de volgende punten wijkt het bestuur af van de principes en uitgangspunten van de code, waarbij de reden van de afwijking wordt vermeld:

- *Het bestuur vervult zowel de taak van bestuur als de taak van de raad van toezicht.*

Voor de motivering van deze afwijking van de code wordt verwezen naar de wijze waarop het bestuur van het Faunafonds is samengesteld en benoemd overeenkomstig de artikelen 85, 86 en 87 van de Flora- en faunawet. Daarin is impliciet bepaald dat het bestuur zelf het orgaan is dat bestuurt en toezicht houdt op het reilen en zeilen van het fonds. Het bestuur houdt in beginsel toezicht op twee fronten, namelijk als orgaan dat de ontwikkeling van ideeën en voorstellen ten aanzien van in het wild levende dieren stimuleert en begeleidt (de strategie die moet leiden tot het realiseren van de doelstellingen) en anderzijds als een soort “raad van toezicht” op de uitvoering van de taken van het

secretariaat (bewaken van de operationele en financiële doelstellingen). Het bestuur is, zoals uit de wet blijkt, samengesteld uit verschillende geledingen die bij het faunabeleid in ons land betrokken zijn. Dat zijn de landbouw, de jacht, de natuurbescherming (zowel de gebieds- als de soortenbescherming) alsmede het dierenwelzijn. Voorts is een persoon uit de wetenschap met specifieke deskundigheid ten aanzien van dierecologie aan het bestuur toegevoegd. Met deze samenstelling is gewaarborgd dat alle belangen bij het Nederlandse faunabeleid voldoende in het bestuur zijn vertegenwoordigd. De onafhankelijk voorzitter zorgt dat het evenwicht tussen belangen gewaarborgd blijft.

- *Het bestuur heeft zelf een Rooster van Aftreden vastgesteld.*

In de Flora- en faunawet is voorzien in de benoeming van de bestuursleden. De wettelijke benoemingswijze staat naar de mening van het bestuur niet garant voor continuïteit. Daarom heeft het bestuur binnen de kaders van de wet in februari 2006 zelf een Rooster van Aftreden vastgesteld. Volgens dit rooster is voor de komende jaren bepaald welk bestuurslid zijn zetel op welk moment beschikbaar stelt. Zo is gewaarborgd dat regelmatig “nieuw bloed” in het bestuur kan instromen. Voor de verschillende bestuurszetels zijn profielschetsen opgesteld. Bij het vervullen van vacante bestuurszetels worden steeds de betrokken organisaties uitgenodigd een voordracht van minimaal twee personen te doen. Een delegatie van het bestuur heeft vervolgens een gesprek met de voorgedragen kandidaten, brengt aan het bestuur verslag uit van de gesprekken en doet vervolgens een voorstel voor benoeming in de bestuursvergadering. Als het bestuur daarmee instemt, wordt de Minister van Economische Zaken voorgesteld samen met de colleges van gedeputeerde staten van de provincies de voorgedragen persoon als nieuw Faunafondsbestuurslid te benoemen. Met deze werkwijze wordt, naar de mening van het bestuur, gewaarborgd dat de belangen, die bij de uitvoering van het faunabeleid een rol spelen, telkens voldoende aan bod kunnen komen. In 2013 expireerde de eerste benoemingstermijn van de heren Teeuwisse (natuurbescherming) en Sterkenburgh (landbouw) per 30 juni 2013. De Staatssecretaris van Economische Zaken heeft de benoemingstermijn van beide heren voor de periode eindigend op 30 juni 2017 verlengd. Voor een volledig overzicht van de benoemingsperiodes van de huidige bestuursleden wordt verwezen naar bijlage 1 van dit jaarverslag.

Bij het functioneren van het fonds let het bestuur erop dat er zoveel mogelijk transparant wordt gewerkt. Zo is besloten dat de vastgestelde verslagen van bestuursvergaderingen alsmede de aan de Staatssecretaris van Economische Zaken uitgebrachte adviezen en de resultaten van in opdracht van het Faunafonds uitgevoerd onderzoek op de website van het Faunafonds worden geplaatst. Daarnaast worden per half jaar gerangschikt ook de uitbetaalde tegemoetkomingen op de website gepubliceerd. Het jaarverslag en de jaarrekening worden op de website van het Faunafonds gepubliceerd. Het bestuur heeft er uit milieu- en kostenoverwegingen voor gekozen het jaarverslag niet meer in hard-copy vorm uit te brengen. Degenen die in het verleden het jaarverslag van het Faunafonds toegestuurd kregen ontvangen nu een brief waarin wordt meegedeeld dat het jaarverslag van het Faunafonds op de website van het Faunafonds is in te zien.

Omdat het Faunafonds in een transitiefase verkeerd is in 2013 geen invulling gegeven aan de afspraak uit het Aansturingsarrangement Faunafonds dat tussen de Secretaris-Generaal van destijds het Ministerie van LNV en het bestuur van het Faunafonds is overeengekomen, om eens per twee jaar een overleg met de Minister van Economische Zaken (Staatssecretaris) te plannen over de taakuitoefening door het bestuur van het Faunafonds. In plaats daarvan is afgesproken dat twee keer per jaar een overleg tussen een delegatie van de gedeputeerden, verantwoordelijk voor het Faunafonds en een delegatie van het bestuur van het Faunafonds zal plaatsvinden.

- *de controle van de financiële verslaggeving vindt plaats aan de hand van het door de provincies met instemming van de Minister van Economische Zaken voor 2013 vastgestelde Controle protocol Faunafonds;*

Vanwege het feit dat de provincies met ingang van 2013 zelf geheel verantwoordelijk waren voor de bekostiging van de taken van het Faunafonds hebben de provincies met instemming van de Minister van Economische Zaken het controleprotocol vastgesteld op basis waarvan de controle van de financiële verslaggeving wordt uitgevoerd. Het financieel verslag wordt gecontroleerd door een externe accountant. Daarvan wordt verslag gedaan in de controleverklaring, waarin voor de jaarrekening van het fonds de wettelijk verplichte getrouwheids- en rechtmatigheidsverklaring wordt afgegeven. Het jaarlijkse verantwoordingsgesprek, waarin het bestuur ten overstaan van de provincies en het Ministerie van Economische Zaken verantwoording aflegt over de wijze van besteding van middelen en de wijze waarop daarover verslag is gedaan, heeft vanwege de drukke werkzaamheden in 2013 nog geen doorgang kunnen vinden. Dit gesprek heeft in het eerste kwartaal van 2014 plaatsgevonden.

Hierna zal de wijze waarop het toezicht op het functioneren van het fonds vorm en inhoud heeft gekregen worden toegelicht. Hierbij moet worden opgemerkt dat een grote rol is weggelegd voor het secretariaat van het Faunafonds. De medewerkers van het secretariaat verrichten, onder leiding en verantwoording van de secretaris de dagelijkse werkzaamheden. In de Mandaatregeling Faunafonds is vastgelegd voor welke werkzaamheden het bestuur de secretaris mandaat heeft verleend. De toezichtstaken van het bestuur zien op de in mandaat uitgevoerde taken van het secretariaat, alsmede op het eigen functioneren van het bestuur.

In het kader van good governance heeft het bestuur in 2007 een gedragscode voor bestuursleden en medewerkers van het Faunafonds vastgesteld. In de gedragscode zijn bepalingen opgenomen, die moeten voorkomen dat belangenverstrengeling optreedt bij bestuursleden en medewerkers. Overigens is de door het bestuur vastgestelde gedragscode voor medewerkers van het Faunafonds aanvullend op de gedragscode, die al voor hen geldt als medewerkers van de directie Natuur en Biodiversiteit van het Ministerie van Economische Zaken. De gedragscode is op de website van het Faunafonds gepubliceerd.

In aanvulling op de toezichtrol, die het bestuur zelf vervult en die hiervoor is beschreven, heeft het bestuur uit zijn midden een aantal commissies benoemd die tot taak hebben bepaalde bestuursbesluiten, die door het secretariaat worden geconcipeerd voor besluitvorming in de bestuursvergadering voor te bereiden of die, in het geval van de Auditcommissie, toezichttaken verricht op het financiële middelenbeheer van het fonds. De commissies worden hierna beschreven.

Auditcommissie

Eind 2004 heeft de Minister van LNV de Regeling Liquidemiddelenbeheer vastgesteld en aan het bestuur van het Faunafonds toegezonden. De Regeling is binnen het bestuur besproken. Naar aanleiding daarvan heeft het bestuur besloten dat de wijze waarop het bestuur omgaat met zijn liquide middelen moet worden vastgelegd in een Treasurystatuut. Het concept van het statuut is voorgelegd aan de accountant van het fonds. Het concept met daarin opmerkingen van de accountant verwerkt, is vastgesteld in de bestuursvergadering van 7 april 2005.

Commissie Onderzoek Faunafonds

De Commissie heeft tot taak het onderzoek, waartoe door het bestuur van het Faunafonds is besloten,

te volgen en te bezien of het overeenkomstig de afspraken wordt uitgevoerd. Daarnaast heeft de Commissie een rol bij het ontwikkelen van onderzoeksvragen en het definiëren van nieuwe onderzoeksvorstellen. Tenslotte bewaakt de Commissie het onderzoeksfonds, het budget dat voor onderzoek beschikbaar is. De Commissie Onderzoek vergadert doorgaans vier keer per jaar. In 2013 heeft de Commissie zich bezig gehouden met initiëring en begeleiding van onderzoek, alsook de terugkoppeling van onderzoeksresultaten naar het bestuur. Daarnaast is actief het ministerie van EZ, provincie en faunabeheereenheden bericht over onderzoekstaken, alsmede verschillende media en relevante vaktijdschriften. Het onderzoek is uitgezet conform de doelstellingen zoals omschreven in het Meerjarenprogramma Onderzoek Faunafonds 2009-2013.

2.2. Samenwerking met de provincies

Het Faunafonds is het wettelijk adviesorgaan voor de colleges van gedeputeerde staten van de provincies. In de Flora- en faunawet is in artikel 68 bepaald dat, alvorens gedeputeerde staten een ontheffing kunnen verlenen, het Faunafonds moet worden gehoord omtrent de aanvraag en de eventuele ontheffingverlening. De wetgever heeft deze wettelijke adviestaak aan het Faunafonds opgedragen om landelijk zoveel mogelijk éénzelfde ontheffingenbeleid te voeren. In 2013 heeft het Faunafonds in totaal 110 adviezen (in 2012: 147) aan gedeputeerde staten uitgebracht. In paragraaf 3.2 is een tabel opgenomen, waarin per provincie het aantal verstrekte adviezen is uitgesplitst. Daarnaast dienen gedeputeerde staten ontwerp faunabeheerplannen, alvorens zij deze goedkeuren, voor een wettelijk advies aan het Faunafonds voor te leggen. In het verslagjaar zijn drie faunabeheer(deel)plannen (in 2012: 3) aan het bestuur voor advies voorgelegd en heeft het bestuur daarover advies uitgebracht.

De Faunabeheereenheden spelen in de provincies een belangrijke rol bij het planmatig beheer van diersoorten. Faunabeheereenheden doen regelmatig een beroep op de kennis en de deskundigheid van het Faunafonds bij het opstellen van provinciale/regionale faunabeheerplannen. Het Faunafonds is daarom deelnemer aan het overleg van de secretarissen van de Faunabeheereenheden.

2.3. Wet- en regelgeving

In 2012 is het Besluit Faunafonds aangepast. De afspraken, die tussen het Rijk en de provincies zijn gemaakt over decentralisatie van de taken van het Faunafonds zijn daarin vastgelegd.

2.4. Bedrijfsvoering

Administratieve Organisatie

In het verslagjaar is de administratieve organisatie (AO) van de werkzaamheden van het secretariaat van het Faunafonds geactualiseerd. In de AO is vastgelegd welke functionaris voor welke taken verantwoordelijk is en hoe de routing van bepaalde werkzaamheden verloopt. De AO is niet alleen voor nieuwe medewerkers van groot belang bij hun inwerkprogramma, maar wordt ook door de ervaren medewerkers als naslagwerk gebruikt. Bovendien maakt de accountant graag gebruik van de AO bij de controle van de jaarrekening. In het laatste kwartaal van 2013 is veel tijd besteed aan de voorgenomen verhuizing van het secretariaat van het Faunafonds naar Utrecht waar de taken van het secretariaat vanaf 1 januari 2014 zullen worden samengevoegd met een aantal andere provinciale taken en worden uitgevoerd door een gemeenschappelijke werkorganisatie.

Digitale inwinning verzoekschriften

Sinds 1 maart 2011 is het mogelijk een verzoekschrift tegemoetkoming Faunaschade digitaal in te zenden. In 2012 werd 52% (2011: 42%) van de ontvangen verzoekschriften digitaal ingediend. Dit was voor het bestuur aanleiding te besluiten met ingang van 1 juli 2013 uitsluitend nog digitaal ingediende verzoekschriften in behandeling te nemen. Dit besluit is nagenoeg zonder bezwaar en protest bij de klanten van het Faunafonds ontvangen. Na 1 juli 2013 zijn nog een paar schriftelijke verzoekschriften per post ontvangen. Deze zijn met een begeleidend schrijven teruggezonden naar de aanvrager met het verzoek zijn verzoekschrift digitaal in te dienen. De digitalisering zal verder worden doorgezet.

2.5. Financiering van het Faunafonds

Sinds de wijziging van het Besluit Faunafonds zijn de provincies met ingang van 2013 geheel verantwoordelijk voor de financiering van het Faunafonds. Met ingang van 2014 zijn de budgetten voor de provincies afzonderlijk beschikbaar en zullen zij de bevoorschotting van het Faunafonds zelf moeten regelen. Dit jaar wordt nog gezien als een overgangsjaar en hebben de provincies de provincie Utrecht verzocht op te treden als verrekenprovincie. Met deze provincie zijn afspraken gemaakt over de wijze van bevoorschotting in 2013. De afspraken zijn gebaseerd op de afspraken die daarover met het ministerie van Economische Zaken zijn gemaakt in het Aansturingsprotocol.

In 2013 zijn in totaal 5110 verzoekschriften Faunaschade ontvangen (in 2012: 5863) en is in totaal ruim €11,8 miljoen (in 2012: €13,6 miljoen) aan tegemoetkomingen in de schade betaald. Dit bedrag is exclusief de vergoeding die voor 2013 voor het eerst als een lumpsum aan de vereniging De Waddenvogels is betaald voor de ganzenopvangovereenkomsten op de Waddeneilanden. Dat bedrag was € 1.600.000 (in 2012: €1.434.148). In totaal heeft het Faunafonds in 2013 dus ruim € 13,4 miljoen betaald aan tegemoetkomingen (in 2012: €15,0 miljoen).

Voor een gedetailleerd overzicht van de financiën wordt volstaan te verwijzen naar de het hoofdstuk 4.1 uitvoering kerntaken alsmede naar de jaarrekening 2013, welke als tabel 2 bij dit verslag is gevoegd.

3. Transitie van de Faunafondstaken naar de provincies

In het Decentralisatieakkoord dat in september 2011 is gesloten tussen het Rijk/Ministerie van Economische Zaken en de provincies, zijn afspraken gemaakt over de decentralisatie van het natuurbeleid. Een van die afspraken luidde dat ook de taken van het Faunafonds zullen worden gedecentraliseerd naar de provincies. De wettelijke verankering van deze afspraken zal plaatsvinden in de nieuwe Natuurbeschermingswet.

Vooruitlopend op de juridische verankering van de decentralisatieafspraken over het Faunafonds is op 1 januari 2012 tussen de provincies en het Ministerie van Economische Zaken afgesproken dat de provincies met ingang van die datum financieel verantwoordelijk worden voor het Faunafonds. Het bijbehorende budget is in 2012 echter nog niet aan de provincies overgeheveld. Met ingang van 2013 is het voor het Faunafonds benodigde beleidsgeld overgedragen aan de provincies, waarbij de provincie Utrecht voor dat jaar is aangewezen als verrekenprovincie voor het Faunafonds. De vaste medewerkers hebben een aanstelling bij het Ministerie van Economische Zaken en blijven, gelet op artikel 100 van de Flora- en faunawet, waarin is vastgelegd dat de Minister aan het Faunafonds een secretariaat ter beschikking stelt, in dienst en betaald worden door het Ministerie. In september 2013 hebben de provincies afgesproken dat zij voor de uitvoering van de taken die in het kader van de decentralisering van het natuurbeleid krijgen een gemeenschappelijke werkorganisatie in het leven zullen roepen. Die gemeenschappelijke werkorganisatie zal op 1 januari 2014 in Utrecht van start gaan. In het laatste kwartaal van 2013 heeft de secretaris een groot deel van zijn werktijd besteed aan de voorbereiding en de totstandkoming van de gemeenschappelijke werkorganisatie, waarvan besloten is deze de naam BIJ12 te geven. Afgesproken is dat de medewerkers in vaste dienst bij het Ministerie van Economische Zaken met ingang van 1 januari 2014 voorlopig zullen worden gedetacheerd totdat met de bonden overeenstemming is bereikt over voorwaarden van de overgang van de betreffende medewerkers naar BIJ12. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de medewerkers in dienst komen bij BIJ12/IPO. Met de medewerkers die een tijdelijk dienstverband met het Faunafonds of Economische Zaken hebben is afgesproken dat het tijdelijk dienstverband met ingang van 1 januari 2014 door BIJ12 wordt overgenomen en zal worden verlengd tot en met 31 augustus 2014. Daarna zal worden bezien of er aanleiding is ook deze medewerkers in vaste dienst bij BIJ12/IPO op te nemen. In het laatste kwartaal van 2013 was zeer veel tijd en energie van het secretariaat gemoeid met de voorbereiding van de verhuizing van het secretariaat van Dordrecht naar Utrecht. Op 20 december 2013 vond de daadwerkelijke verhuizing plaats en vertrok het secretariaat van het Faunafonds na een lange periode van 14 jaar uit Dordrecht.

Hoewel de feitelijke uitvoering van de Faunafondstaken dus vanaf 1 januari 2014 bij de provincies zijn ondergebracht houdt het Rijk, zolang de nieuwe wet Natuurbescherming nog niet van kracht is de juridische verantwoordelijkheid voor het Faunafonds.

4. Beleidsinhoudelijke onderwerpen in 2013

Kerntaken

4.1. Uitvoering kerntaken

4.1.1. Verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade door dieren behorende tot beschermde inheemse diersoorten

In artikel 84 van de Flora- en faunawet is bepaald dat een belanghebbende die schade lijdt veroorzaakt door dieren behorende tot beschermde inheemse diersoorten en die in redelijkheid niet tot zijn risico dient te blijven zich tot het Faunafonds kan wenden met een verzoek een tegemoetkoming in de schade te verlenen.

Tabel 1: aantallen ontvangen verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade over de jaren 2007 tot en met 2013.

Aantal verzoekschriften:						
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
4.080	4.845	5.311	5.829	6.222	5.863	5110

Het totaal aantal ontvangen verzoekschriften in 2013 vertoont een daling ten opzichte van 2012 en ligt tussen de aantallen verzoekschriften die in 2008 en 2009 zijn ontvangen. De daling wordt enerzijds veroorzaakt doordat het bestuur in 2012 heeft besloten met ingang van 2013 geen tegemoetkoming meer te verlenen voor de schade die is toegebracht aan grasland in de maand oktober. Voorts is de daling van het aantal verzoekschriften voor een tegemoetkoming voor zangvogelschade in rijpend fruit opmerkelijk.

Over het geheel genomen kan geconcludeerd worden dat de in 2011 voorzichtig ingezette neerwaartse trend van het aantal ontvangen verzoekschriften zich in 2013 heeft voortgezet.

4.1.2. Verleende tegemoetkomingen

Hierna is in tabel 2 vermeld welk bedrag per diersoort is verleend als tegemoetkoming in de schade. Het gaat hierbij om de tegemoetkoming die per diersoort in 2013 is uitbetaald.

Het bedrag dat in 2013 in totaal is betaald voor tegemoetkomingen in de schade door beschermde inheemse diersoorten bedraagt € 11.804.809 (2012: € 13.671.644). In 2013 is een bedrag van € 12.175 (2012: € 3.987) terugontvangen voor teveel betaalde tegemoetkomingen. Het saldo van de uitbetaalde tegemoetkomingen komt daarmee op € 11.792.634 (2012: € 13.678.222).

Gelijk aan voorgaande jaren is in het totaalbedrag niet opgenomen de schade die is ontstaan door de opvang van overwinterende rotganzen en brandganzen op de Waddeneilanden (Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog). Deze opvangovereenkomsten, die door het Faunafonds worden uitgevoerd, kennen dezelfde systematiek als de PSAN overeenkomsten. Dat wil zeggen dat de opvangovereenkomsten bestaan uit twee componenten, te weten een vaste component voor het feit dat de grondgebruiker meedoet aan de opvangovereenkomst (extra onkruidbestrijding en extra doorzaaien) en een variabele component voor de door de ganzen aangerichte gewasschade. In de jaarrekening is op blz. 53 een totaal bedrag opgenomen voor de ganzenopvangovereenkomsten van € 1.600.000. Op verzoek van de vereniging De Waddenvogels, waarin de afzonderlijke verenigingen per eiland zijn opgegaan, is voor 2013 een lumpsum overeenkomst afgesproken voor alle schade, die in de periode van 1 oktober 2012 tot en met 1 oktober 2013 op alle eilanden door beschermde inheemse soorten is veroorzaakt, in één bedrag af te kopen.

Het totaal bedrag aan in 2013 verleende tegemoetkomingen in de schade, inclusief het gewasschadebedrag voor de opvang van overwinterende ganzen op de Waddeneilanden, bedraagt derhalve € 13.404.809.

Diersoort:	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Haas	37.773	27.042	38.019	14.824	48.466	7.183
Konijn					172.808	
Fazant	8.586	11.763	2.135	4.216	2.641	1.204
Wilde eend	4.089	11.053	15.571	2.781	4.504	11.338
Houtduif	132	2.386	31	12.764	650	
Patrijs	2.718			169		
Kolgans	2.267.768	1.094.709	1.296.576	1.885.917	1.633.462	1.682.993
Grauwe gans	2.246.282	1.594.771	1.917.884	2.937.937	3.068.951	3.068.244
Rietgans	88.345	57.651	70.341	105.156	62.968	51.210
Kl. rietgans	100.054	60.403	72.767	86.052	60.648	34.750
Brandgans	1.707.528	768.345	870.525	1.573.538	1.506.266	1.863.571
Rotgans	421.693	141.896	183.205	313.290	355.552	328.575
Canadagans	1.479	3.885	1.399	3.930	3.700	4.825
Overz.gans						
Overz. kolgans	72.833	80.663	52.190	59.671	80.276	102.469
Overz. Gr. gans	1.055.586	1.279.060	1.614.118	1.947.459	2.247.664	2.576.863
Overz. Br. gans	106.893	65.537	111.068	127.598	185.395	207.512
Kleine zwaan	4.074	3.822	5.052	8.388	128	
Wilde zwaan	4.496	3.537	572	5.375	2.027	4.293
Knobbelzwaan	93.116	65.414	71.220	83.783	54.553	42.939
Bergeend	948	984		43	757	842
Smient	768.144	523.002	417.805	802.494	555.813	521.098
Meerkoet	17.069	8.290	8.020	14.984	9.657	5.109
Waterhoen	1.324	1.733	187			
Meesachtigen	1.572.370	508.398	1.322.887	1.130.544	2.592.449	668.947
Zanglijster	2.828	8.259	23.790	17.475	28.995	
Merel	21.020	11.753	15.950	20.465	43.149	
Vinkachtigen	119.171	9.510	68.360	70.577	169.005	
Spechtachtigen	5.583		64	765	467	196
Ov. zangvogels	138.604	6.080				
Zwarte kraai	8.969	2.738	40	1.162	857	
Roek	80.258	66.257	50.807	41.711	84.290	33.998
Kauw	431		156	264	3.174	80
Ekster	9.736	3.912	8.653	7.389	50.774	16.343
Spreeuw		795	3.226	65	3.520	5.520
Scholekster		3.166	118	188		
Havik					18.311	
Holenduif	5.722	13.095	10.517	8.044	8.070	457
Turkse tortel						304
Zilvermeeuw	73	343			1.656	
Huismus	975	410	390	645	1.154	132
Gaai	12.300	5.400	22.138	18.576	38.082	13.246
Kokmeeuw		1.762		1.103	2.843	2.550
Kievit			2.115			
Edelhert	70.702	43.625	101.508	128.597	97.716	177.921
Damhert	36.311	71.076	39.502	81.172	126.090	21.304
Ree	538	20.566	17.448	27.740	14.079	1.528
Wild zwijn	46.239	124.342	155.653	190.500	128.928	139.706
Das	59.252	101.119	100.108	89.699	195.745	203.995
Bever	139	61	723	546	3.067	3.452
Veldmuis						
Woelrat	4.965	33.190 **		226.570 ****		
Steenmarter			77			
Kraanvogel				1.055	2.337	112
	11.207.116*	6.841.803***	8.692.915	12.055.221*****	13.671.644	11.804.809

Tabel 2: verleende tegemoetkomingen Faunafonds in 2008 tot en met 2013

In de jaarrekening 2012 is vermeld dat een totaal bedrag voor tegemoetkomingen in de schade is betaald van €13.678.222. In 2012 is een bedrag van €3.987 terugontvangen voor in 2011 teveel betaalde tegemoetkomingen. Voorts is in 2012 een bedrag van €12.175 te veel betaald dat in 2013 is terugontvangen.

- * In de jaarrekening 2008 is een totaalbedrag vermeld van €11.206.207. Het verschil van €909 heeft betrekking op correctieboekingen in 2008
- ** Dit bedrag betreft twee beslissingen na bezwaar waarbij een (hogere) tegemoetkoming is betaald in schade veroorzaakt door woelratten aan fruitbomen in het jaar 2005.
- *** In de jaarrekening 2009 is een totaal bedrag vermeld van €6.838.182. Het verschil van €3.621 heeft betrekking op correctieboekingen in 2009. Het bedrag van €6.841.803 is in 2009 betaald voor tegemoetkomingen in de schade. Daarnaast is €649.414 betaald voor tegemoetkomingen in het kader van de opvang van overwinterende ganzen op de Waddeneilanden (Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog). Deze opvang-overeenkomsten, die door het Faunafonds worden uitgevoerd, kennen dezelfde systematiek als de PSAN overeenkomsten voor de ganzen-opvang die in de rest van Nederland kunnen worden afgesloten. Het totaalbedrag aan in 2009 verleende tegemoetkomingen bedraagt derhalve €7.491.217.
- **** Dit betreft een beslissing na meerdere procedures bij de bestuursrechter waarbij op grond van een finale uitspraak van Raad van State een hogere tegemoetkoming is betaald in schade veroorzaakt door woelratten aan fruitbomen in het jaar 2005
- ***** In de jaarrekening 2011 is een totaal bedrag van €12.052.003 opgenomen. Het verschil van €3.218 heeft betrekking op twee tegemoetkomingen die in 2010 dubbel zijn betaald en die in 2011 zijn terugontvangen.

BOX Prijsvergelijking 2012/2013

Drogestofprijzen	2012		2013	
	Prijs	Opbrengst	Prijs	Opbrengst
Gras				
<i>Gangbaar gras</i>				
voorjaarsnede	€ 0,22	150 kg/ds	€ 0,27	150 kg/ds
zomersneden	€ 0,24	120 kg/ds	€ 0,24	120 kg/ds
najaarsnede	€ 0,21	120 kg/ds	nvt	nvt
<i>Biologisch gras</i>				
voorjaarsnede	€ 0,39	150 kg/ds	€ 0,37	150 kg/ds
zomersneden	€ 0,47	120 kg/ds	€ 0,34	120 kg/ds
najaarsnede	€ 0,44	120 kg/ds	nvt	nvt
Granen				
Wintertarwe kleigrond	€ 0,25	9200 kg	€ 0,18	9200 kg
Wintertarwe zware kleigrond	€ 0,25	8600 kg	€ 0,18	8600 kg
Wintertarwe zandgrond	€ 0,25	7300 kg	€ 0,18	7300 kg
Wintergerst kleigrond	€ 0,24	7900 kg	€ 0,18	7900 kg
Wintergerst zandgrond	€ 0,24	6300 kg	€ 0,18	6300 kg
Winterrogge zandgrond	€ 0,23	4000 kg	€ 0,17	4000 kg
Zomertarwe kleigrond	€ 0,25	6900 kg	€ 0,18	6900 kg
Zomergerst kleigrond	€ 0,24	6900 kg	€ 0,18	6900 kg
Zomergerst zand en dalgrond	€ 0,24	5900 kg	€ 0,18	5900 kg
Haver, zand en dalgrond	€ 0,24	5100 kg	€ 0,18	5100 kg
Triticale	€ 0,24	5600 kg	€ 0,18	5600 kg
Biologische wintertarwe, kleigebieden	€ 0,31	6100 kg	€ 0,33	6100 kg
Biologische winterrogge, zandgebieden	€ 0,29	3500 kg	€ 0,30	3500 kg
Biologische zomertarwe, kleigebieden	€ 0,31	5500 kg	€ 0,33	5500 kg
Biologische zomergerst, kleigebieden	€ 0,30	5000 kg	€ 0,31	5000 kg
Biologische haver, zandgebieden	€ 0,31	5000 kg	€ 0,30	5000 kg
Biologische triticale, zandgebieden	€ 0,29	4500 kg	€ 0,32	4500 kg
Toeslag Brouwgerst	€ 0,02	per kg	€ 0,03	per kg
Toeslag Baktarwe	€ 0,02	per kg	€ 0,02	per kg
Toeslag Biologische baktarwe	€ 0,03	per kg	€ 0,03	per kg
Fruitprijzen				
Jonagold	€ 0,50	per kg	€ 0,48	per kg
Elstar	€ 0,65	per kg	€ 0,58	per kg
Cox's O.P.	€ 0,65	per kg	€ 0,60	per kg
Golden Delicious	€ 0,50	per kg	€ 0,48	per kg
Boskoop	€ 0,55	per kg	€ 0,55	per kg
Delcorf	€ 1,00	per kg	€ 0,95	per kg
Juami	€ 0,80	per kg	€ 0,80	per kg
Rubens	€ 0,75	per kg	€ 0,65	per kg
Wellant	€ 0,75	per kg	€ 0,70	per kg
Kanzi	€ 0,85	per kg	€ 0,85	per kg
Greenstar	€ 0,70	per kg	€ 0,60	per kg
Conference	€ 0,70	per kg	€ 0,60	per kg
Doyenne du comice	€ 0,75	per kg	€ 0,60	per kg
Triomphe de Vienne	€ 1,00	per kg	€ 0,60	per kg
Beurre Hardy	€ 0,55	per kg	€ 0,45	per kg
Gieser Wildeman	€ 1,00	per kg	€ 0,60	per kg
Saint Remy	€ 0,60	per kg	€ 0,50	per kg
B.A. Lucas	€ 0,70	per kg	€ 0,55	per kg
Sweet Sensation	€ 1,00	per kg	€ 1,00	per kg
Biologische appels	€ 1,25	per kg	€ 1,40	per kg
Biologische peren	€ 1,40	per kg	€ 1,40	per kg

Toelichting op de cijfers

Wanneer het totaal door het Faunafonds uitgekeerde bedrag over 2013 wordt vergeleken met voorgaande jaren dan valt het volgende op.

De tegemoetkomingen in de schade door wildsoorten is sterk afgenomen ten opzichte van 2012. Deze daling wordt met name veroorzaakt door de incidentele betaling (€ 172.808) van een tegemoetkoming in 2012 na een uitspraak van de Raad van State voor schade door konijnen aan boomkwekerijproducten. Daarnaast was er in 2013 sprake van een belangrijke daling (€41.283) van de schade veroorzaakt door hazen. De schade door ganzen, wederom verreweg de grootste post, 84% van de tegemoetkomingen die het Faunafonds het afgelopen jaar heeft betaald, wordt met name veroorzaakt door de grauwe ganzen. Het aandeel schade veroorzaakt door overwinterende grauwe ganzen is nagenoeg gelijk gebleven t.o.v. 2012.

De prijs van het voorjaarsgras is in 2013 met € 0,05 cent per kilogram droge stof gestegen ten opzichte van 2012. De prijs van voorjaarsgras in 2012 bedroeg € 0,22 per kg droge stof, terwijl het bestuur de prijs van voorjaarsgras in 2013 heeft vastgesteld op € 0,27 per kg droge stof. Daartegenover staat dat de prijs voor het zomergras met € 0,24 gelijk is gebleven aan de prijs van 2012.

De schade veroorzaakt door jaarrondverblijvende grauwe ganzen is het afgelopen jaar verder gestegen. Het bedrag ligt ongeveer € 500.000 hoger dan in 2012. De schade door smienten is licht, € 34.715, gedaald t.o.v. 2012. Opvallend is voorts dat de schade van zangvogels in met name fruit sterk is afgenomen van €2.833.974 in 2012 naar € 669.143 in 2013. Deze sterke daling wordt met name veroorzaakt door een fors lager aantal ontvangen verzoekschriften voor een tegemoetkoming en door lagere fruitprijzen. Tijdens de rijpingsperiode van het fruit waren er beduidend minder zangvogels aanwezig. Als oorzaak wordt hiervoor aangegeven een slecht broedjaar o.a. veroorzaakt door een lang aanhoudend koud voorjaar. Het bestuur heeft ervoor gekozen de schade in het rijpende fruit vanaf dit jaar geheel te omschrijven als schade door meesachtigen. Uit onderzoek in 2013 is gebleken dat mezen voor nagenoeg de gehele fruitschade verantwoordelijk moeten worden gehouden en dat het aandeel van andere vogelsoorten in de schade aan rijpend fruit nagenoeg nihil is. Omdat de fruitprijzen jaarlijks sterk kunnen fluctueren heeft het bestuur voor het eerst een vergelijking gemaakt van de kilogrammen appels en peren die in de jaren 2012 en 2013 door vogelschade verloren zijn gegaan. De vergelijking laat het volgende beeld zien:

Jaar	Aantal taxaties	Verlies appels	Verlies peren
2012	888	415.897	4.532.736
2013	424	97.119	1.182.727

Opvallend is dat in 2013 slechts ca. de helft van het aantal taxaties van 2012 is uitgevoerd en dat de schade in 2013 slechts 25% van de schade in 2012 heeft bedragen.

De schade door zoogdieren is licht (€ 17.719) afgenomen. Opvallend hierbij is een forse stijging van de schade veroorzaakt door edelherten en een sterke afname van de schade door damherten. De afnemende schade door damherten wordt verklaard door een gewijzigd beleid met betrekking tot het beheer van damherten in de directe omgeving van het leefgebied de Amsterdams Waterleidingduinen. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3.1 van het jaarverslag.

4.1.3. Afdeling juridische zaken

In 2013 is de afdeling juridische zaken van het Faunafonds opgericht. Deze afdeling bestaat uit drie juristen. De kerntaken van deze afdeling bestaan uit het behandelen van de bezwaarschriften en behandelen van beroepszaken inclusief het vertegenwoordigen van het bestuur ter zitting bij de bestuursrechter of de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Daarnaast heeft de afdeling zich met interne advisering en met kwaliteitsverbetering van de processen bezig gehouden. Voorts heeft de afdeling een rol gespeeld bij de wijziging van de beleidsregels op 10 juni 2013.

Voorheen werden de bezwaar- en beroepszaken door Dienst Regelingen, tegenwoordig Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (hierna: RVO), uitgevoerd. Met RVO waren vaste behandeltermijnen voor bezwaarschriften (10 uur) en beroepszaken (30 uur) afgesproken tegen een vast bedrag per uur (€ 100,00). Het zelf in behandeling nemen van de bezwaar- en beroepsprocedure heeft een aanzienlijke besparing opgeleverd. De kosten van de (ingehuurde) drie juristen is begroot op € 300.000,00. Het door deze nieuwe afdeling uitgevoerde werk had voorheen bij RVO op basis van de afspraken € 586.000,00 gekost. De besparing in 2013 is daarom € 286.000,00. Bij deze besparing zijn de (potentiële) effecten van de doorgevoerde kwaliteitsverbeteringen niet meegenomen.

Beleidsregels

Het bestuur heeft de beleidsregels op 10 juni 2013 aangepast. Met deze aanpassingen is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Een voorbeeld daarvan is het verplicht stellen van het digitaal indienen van het verzoekschrift. Daarnaast is een aantal situaties die al niet voor een tegemoetkoming in aanmerking kwamen, mede naar aanleiding van procedures die waren ontstaan, expliciet opgenomen in de beleidsregels. Een voorbeeld daarvan is het uitsluiten van bijproducten voor een tegemoetkoming. Met deze aanpassing zijn tevens een aantal tekstuele wijzigingen doorgevoerd, zodat de beleidsregels zelf ook leesbaarder en duidelijker zijn geworden. Hetzelfde geldt voor de toelichting op de beleidsregels. Deze is ook aangepast ter verbetering van de duidelijkheid. In 2012 heeft het bestuur de beleidsregels ook aangepast. Bij die aanpassing is besloten geen tegemoetkoming meer te verlenen voor schade ontstaan aan gras gedurende de maand oktober. Omdat de termijn waarop deze beleidswijziging is aangekondigd laat in het jaar was heeft het bestuur besloten deze beleidswijziging pas per 1 oktober 2013 in te laten gaan. De besparing die hiermee kan worden bereikt wordt geschat op € 700.000. Op verzoek van het IPO is deze besparing overigens aanzienlijk beperkt omdat het IPO het bestuur heeft gevraagd aan grondgebruikers met gronden in een ganzenfoeragegebied nog wel een tegemoetkoming te verlenen voor schade ontstaan in oktober. De vergoeding zal worden gebaseerd op de gemiddelde oktoberschadevergoeding over de jaren 2010 tot en met 2012. Deze vergoeding zal in april 2014 worden uitbetaald. Voorts is met de wijziging van de beleidsregels in 2012 besloten geen tegemoetkoming meer te verlenen voor gras bestemd voor schapen gedurende de wintermaanden, voor grasverlies op waterkerende dijken en voor schade aan gronden die eigendom zijn van een natuurterreinbeherende organisatie. De besparingen die met deze beleidswijzigingen zijn gemoeid laten zich moeilijk schatten, maar deze beleidswijzigingen zijn zeker verantwoordelijk voor een lager aantal ingediende verzoekschriften. Als dat aantal wordt gesteld op 250 en gemiddeld wordt per verzoekschrift € 2.300 aan tegemoetkoming betaald, dan is de besparing die hiermee is bereikt te stellen op € 575.000 per jaar.

Bezwaar

In 2013 heeft het Faunafonds een afname gezien in het aantal bezwaren dat werd ontvangen tegen afwijzingen in de tegemoetkomingen. In 2013 zijn er 420 bezwaarschriften ontvangen (in 2012 zijn er 540 bezwaarschriften ontvangen). Hierbij moet worden opgemerkt dat er 64 bezwaarschriften (vanwege de bezwaartermijn van 6 weken) gericht zijn tegen verzoeken en besluiten uit het jaar 2012. In de maanden november en december 2012 en januari 2013 was de instroom van bezwaarschriften het hoogst. In februari 2013 tot en met juli 2013 nam de instroom sterk af. Vanaf augustus 2013 tot en met

december 2013 nam de instroom weer toe. Deze pieken hebben te maken met de momenten waarop de afhandeling van de taxaties plaatsvindt.

Afhandeling bezwaarschriften

De afdeling bezwaar startte op 1 januari 2013. Toen lagen er echter nog 118 bezwaren die in de laatste periode van 2012 waren ingediend. Deze zijn niet doorgestuurd naar de Afdeling Recht en Rechtsbescherming van Dienst Regelingen. De afdeling bezwaar heeft in totaal in 2013 een voorraad gehad van 538 bezwaarschriften. In 2013 zijn er 285 bezwaarschriften behandeld en daar de beslissingen op bezwaar genomen.

In 2013 zijn er daarnaast nog 73 concept beslissingen op bezwaar van de Afdeling Recht en Rechtsbescherming van Dienst Regelingen aan het Faunafonds verstuurd. Deze beslissingen zijn door de afdeling bezwaar gecontroleerd en verzonden. Dit betrof bezwaarschriften ingediend in het jaar 2012.

In totaal zijn door de nieuwe afdeling juridische zaken in 2013 403 bezwaarschriften afgehandeld. Wat inhoudt dat, inclusief de beslissing van Dienst Regelingen, in 2013 het bestuur 476 beslissingen op bezwaar heeft genomen.

Ongeveer 50 % van de bezwaren zijn gericht tegen de afwijsggrond 'adequaat gebruik van de ontheffing'. Zo'n 20 % tegen de afwijsggrond 'te laat/niet aanvragen van de ontheffing'. De overige bezwaren zijn bijvoorbeeld gericht tegen de taxatierapporten, het hanteren van het eigen risico, of afwijzing wegens te laat indienen verzoekschrift, oktobergras en landelijk vrijgestelde diersoorten.

Commissie voor de bezwaarschriften

Het bestuur van het Faunafonds heeft in 2013 een Commissie voor de Bezwaarschriften in het leven geroepen, met als taak het bestuur te adviseren bij complexe bezwaarschriften of bezwaarschriften waarin een bijzonder belang speelt of waarin sprake is van een nieuwe vorm van faunaschade. In dit soort gevallen, waarbij iets nieuws aan de hand is of waarbij een nieuwe uitleg van een begrip aan de orde is, zal de afdeling bezwaar en beroep gebruik maken van een Commissie voor de Bezwaarschriften. Het Faunafonds bepaalt zelf of een beslissing op bezwaar wordt voorbereid door de Commissie of door de afdeling bezwaar.

De commissie bestaat uit een voorzitter en ten minste twee leden, benoemd door het bestuur. Ook heeft het bestuur een plaatsvervangend voorzitter en plaatsvervangend lid benoemd. De Commissie wordt bijgestaan door een secretaris. Dit is een jurist van de afdeling bezwaar en beroep.

In 2013 is de Commissie voor de bezwaarschriften twee maal bijeen gekomen. Zij hebben de bezwaarden gehoord en het bestuur van het Faunafonds geadviseerd in de beslissing op het bezwaarschrift. De Commissie heeft in 2013 in totaal 9 adviezen uitgebracht aan het bestuur.

4.1.4. Beroepschriften

De afdeling beroep heeft in 2013 in totaal 39 beroepszaken afgehandeld, waarvan 26 beroepen ongegrond (gewonnen), 4 beroepen gegrond (verloren) en in 2 beroepen is nog geen uitspraak door de rechtbank gedaan. 6 beroepen zijn door de indiener ingetrokken en 1 beroep was niet-ontvankelijk.

Hoger beroep

In 2013 is er 22 keer hoger beroep ingesteld bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, waarvan 15 ongegrond, 3 gegrond en 3 waren ingetrokken door de indiener.

1 hoger beroep is niet-ontvankelijk verklaard. Hierbij moet worden opgemerkt dat er 2 hoger beroepen door het Faunafonds zijn ingesteld, en de gegrondverklaring betekent in dit geval dus 'gewonnen'.

4.1.5. Klachten

In het jaar 2013 heeft de Klachtencommissie van het Faunafonds geen klachten ontvangen, noch behandeld. Een enkele keer zou een schriftelijke of een mondelinge uiting van een contact als een klacht kunnen worden opgevat, maar een reactie van de secretaris bleek voldoende om onduidelijkheden op te lossen of toe te lichten.

4.2. Adviezen aan de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies

Provincies zijn wettelijk verplicht om het Faunafonds om advies te vragen over het faunabeheerplan en het verlenen van ontheffingen op basis van artikel 68 van de Flora- en faunawet. In het verslagjaar 2013 zijn 2 deelfaunabeheerplannen aan het bestuur van het Faunafonds voorgelegd voor advies (deelfaunabeheerplannen spreekw en brandgans van Limburg en deelfaunabeheerplannen haas, konijn, fazant, wilde eend, holenduif, Turkse tortel, zwarte kraai, kauw, ekster, roek, knobbelzwaan, meerkoet en ree van Zuid-Holland). Op grond van artikel 68 van de Flora- en faunawet kunnen Gedeputeerde Staten, ten aanzien van beschermde inheemse diersoorten, ontheffing verlenen van verschillende verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.

Hierna is in tabel 3 opgenomen het aantal adviezen dat op verzoek van de provincies is verstrekt door het Faunafonds.

Tabel 3: aantal verstrekte adviezen voor Faunabeheerplannen en ontheffingen art. 68 Ffwet.

Provincie	2010	2011	2012	2013
Groningen	2	3	1	3
Friesland	8	3	1	3
Drenthe	7	8	6	3
Overijssel	6	18	6	8
Gelderland	35	44	32	11
Flevoland	10	11	4	2
Utrecht	20	15	13	10
Noord-Holland	21	25	28	21
Zeeland	24	15	26	32
Zuid-Holland	20	17	9	9
Noord-Brabant	16	10	21	6
Limburg	10	7	0	2
Totaal	179	190	147	110

Ten opzichte van de voorgaande jaren is het aantal afgegeven adviezen gedaald. Alleen in de provincie Zeeland is een stijging waar te nemen van het aantal adviesverzoeken aan het Faunafonds. Deze stijging kan worden verklaard doordat de rechter in Middelburg een groot aantal algemene ontheffingen heeft geschorst waardoor de provincie incidentele ontheffingen heeft moeten verlenen. In de provincie Gelderland is het aantal adviesverzoeken flink gedaald.

4.3. Adviezen aan de Staatssecretaris van Economische Zaken

In het jaar 2013 heeft het bestuur van het Faunafonds één advies uitgebracht aan de Staatssecretaris van Economische Zaken.

Advies mastaanbod 2013:

Jaarlijks brengt het bestuur van het Faunafonds advies uit over de effectiviteit van het leggen van lokvoer in relatie tot het realiseren van het benodigde afschot van wilde zwijnen binnen de leefgebieden Veluwe en Meinweg. In het bijzonder wordt aandacht gevraagd voor het mastaanbod en de actuele stand van de populatie.

Dit advies en de adviezen die het Faunafonds in voorgaande jaren heeft uitgebracht aan de Minister van Economische zaken zijn integraal te raadplegen op de website van het Faunafonds.

4.4. Onderzoek door het Faunafonds:

Commissie Onderzoek Faunafonds

De Commissie Onderzoek heeft tot taak het onderzoek, waartoe door het bestuur van het Faunafonds alsook het IPO, via de werkgroep Flora- en fauna is besloten, te volgen en te bezien of het overeenkomstig de afspraken wordt uitgevoerd. Daarnaast heeft de Commissie een rol bij het ontwikkelen van onderzoeksvragen en het definiëren van nieuwe onderzoeksvorstellen. Tot slot bewaakt de Commissie het budget dat voor onderzoek beschikbaar is. De Commissie Onderzoek vergadert doorgaans vier keer per jaar.

De Commissie is samengesteld uit dezelfde kringen als het bestuur, dit betekent dat landbouw, natuurbescherming, jacht, dierenbescherming en onderzoek zijn vertegenwoordigd. Sinds 2013 is ook een afgevaardigde van de provincies vertegenwoordigd in de Commissie Onderzoek.

Ook in 2013 heeft de commissie onderzoeksprojecten geïnitieerd en het bestuur geadviseerd over voortgang en resultaten van het onderzoek. Tevens is publicitaire aandacht genereerd voor het Faunafonds onderzoek in breed spectrum aan de media en zijn het ministerie van Economische Zaken, provincies faunabeheereenheden en andere organisaties betrokken bij het faunabeheer geïnformeerd over het onderzoek. Het onderzoek is uitgezet in overeenstemming met de doelstellingen omschreven in het Meerjarenprogramma Onderzoek Faunafonds 2009-2013.

Financiële meerwaarde van de Faunafonds onderzoeksgelden

Afhankelijk van de interesse van andere financiers en de mate waarin onderzoeksprojecten binnen het Meerjarenprogramma van het Faunafonds passen, wordt onderzoek soms geheel door het Faunafonds gefinancierd, terwijl voor andere onderzoeksprojecten alleen cofinanciering mogelijk is

In 2013 is er in totaal € 578.071 aan onderzoeks- en voorlichtingsprojecten door het Faunafonds uitgegeven.

Het onderzoek dat hiermee is uitgevoerd, vertegenwoordigt echter een andere waarde dan het eerdergenoemde bedrag. Immers door cofinanciering hebben meerdere partijen middelen ter beschikking gesteld. Het totaal bedrag dat hierdoor aan onderzoek gerelateerd aan preventieve middelen, schadebestrijding, faunabeheer en monitoring faunasoorten is gegenereerd, bedraagt € 829.000. Dit komt neer op € 345.000 cofinanciering. Het door het Faunafonds verrichte onderzoek heeft daarmee een multipliereffect van 43%.

4.4.1. Onderzoeksprojecten

Meerjarenprogramma Onderzoek 2009-2013

Het Faunafonds heeft in december 2009 het meerjarenprogramma onderzoek 2009-2013 vastgesteld. In het meerjarenprogramma 2009-2013 zijn de doelstellingen en resultaten uit het voorgaande meerjarenprogramma geëvalueerd en is er richting gegeven aan het door het Faunafonds te initiëren onderzoek voor de komende jaren.

De onderzoeksprioriteiten in het meerjarenprogramma 2009-2013 zijn bepaald aan de hand van de volgende drie punten:

- de schadeomvang, welke groepen diersoorten veroorzaken de meeste schade?
- de evaluatie van het vorige Meerjarenprogramma, wat hebben we geleerd, wat is inmiddels voldoende bekend en waar is vervolgonderzoek aan de hand van de bij het bestuur en de maatschappelijke partners levende vragen nog wenselijk?
- relevante maatschappelijke ontwikkelingen, o.m. de nota dierenwelzijn, de exotenproblematiek en het lerend beheren in het faunabeheer.

Het Faunafonds wil met het meerjarenprogrammaonderzoek bijdragen aan het voorkomen en bestrijden van landbouwschade door beschermde inheemse diersoorten, door de volgende doelstellingen:

- Het toetsen van middelen en maatregelen en methoden voor grondgebruikers op hun effectiviteit en efficiëntie om schade te voorkomen of te beperken.
- Het toetsen van de effectiviteit en efficiëntie van alternatieve preventieve middelen en alternatief populatiebeheer, welke mogelijk als vervanging zouden kunnen dienen voor verjaging en populatiebeheer door middel van afschot.
- Het verbeteren en ondersteunen van efficiënte en doelgerichte uitvoering van de beheercyclus in faunabeheer, het zogenaamde lerend beheren, zoals benoemd in de Flora- en faunawet en beschreven in de faunabeheerplannen.
- Het uitvoeren van kwalitatief goed onderzoek, zodat betrouwbare uitkomsten worden gegenereerd, waardoor robuuste informatie verzameld wordt waarop gefundeerde beleidsbeslissingen mogelijk zijn.
- Gebruik te maken van een flexibel meerjarenprogramma, waarbij ruimte opengelaten wordt om nieuwe ontwikkelingen, in de zin van schadeomvang, -gewassen en schadeveroorzakende diersoorten te kunnen onderzoeken.
- Het stimuleren en ondersteunen van de ontwikkeling van innovatieve middelen en maatregelen uit de praktijk, door mensen werkzaam in de landbouwsector of op het gebied van preventie van faunaschade.

Indien op het Faunafonds beroep wordt gedaan voor cofinanciering en er dus sprake is van gedeelde belangen waardoor er ook een breder draagvlak bestaat voor het onderzoek, heeft dit de voorkeur van het Faunafonds.

Belangrijke schadeveroorzakende diersoorten waar in de periode 2009-2013 onderzoek naar zal worden geïnitieerd zijn:

- broedende en overzomerende ganzen, met name grauwe gans, brandgans en exoten zoals nijlgans en Canadese gans;
- overwinterende ganzen, met name kolgans, grauwe gans en brandgans;
- zangvogels, m.n. mezen en kraaiachtigen;
- zoogdieren, o.m. wilde zwijnen, vossen en bevers.

Naast onderzoek naar schadeveroorzakende diersoorten zal er aandacht zijn voor de volgende onderwerpen:

- ontwikkeling van innovatieve middelen voor schadepreventie uit de praktijk;
- rol van exoten in de landbouwschade in Nederland;
- evaluatie van de faunabeheerplannen en het lerend beheren in het faunabeheer.

Postdoc Populatiodynamica overwinterende kolganzen.

De overwinterende kolganzen populatie zorgt voor aanzienlijke landbouwschade. Omdat de schadetelemoetkomingen de afgelopen jaar fors zijn toegenomen, wordt met behulp van het provinciaal flankerend verjaagbeleid (beleidskader faunabeheer) getracht overwinterende ganzen in opvanggebieden te concentreren. Daarnaast heeft Nederland zich internationaal verplicht, de gunstige staat van instandhouding van de overwinterende kolganzenpopulatie te waarborgen. Om als rijksoverheid of provinciale overheid de gunstige stand van instandhouding van de populatie te garanderen, is afstemming van het provinciale beheer op de ontwikkelingen op flyway niveau noodzakelijk. Dit betekent dat er voldoende kennis moet zijn over aantallen en trend van de populatie op flyway niveau en mogelijk wat de relatie is tussen de verschillende flyways van de soort.

Om deze reden heeft het Faunafonds er het postdoc onderzoek 'Naar een effectief en internationaal verantwoord beheer van de in Nederland overwinterende populatie kolganzen (*Anser albifrons*)?' voor geïnitieerd. De hoofdvraag van het Faunafonds hierbij is, wat moet men weten om een in Nederland overwinterende flyway-populatie kolganzen te kunnen beheren om daarmee zowel de landbouwschade te beperken en tegelijkertijd de duurzame staat van instandhouding van de in Nederland overwinterende flywaypopulatie te garanderen?

Het project beoogt aan de hand van de volgende vier stappen hier antwoord op te geven:

1. Het samenbrengen van alle monitoringsgegevens over deze soort en het daaruit berekenen van relevante demografische parameters zoals broedsucces en overleving.
2. De bouw van een zgn. hiërarchisch metapopulatiemodel, bestaande uit een vogeltrekmodel gekoppeld aan een metapopulatiemodel. Dit houdt rekening met de respons van individuele ganzen op het beheer, maar ook met de complete levenscyclus van de vogels en het gebruik van verschillende trekroutes.
3. Met behulp van dit model kan het effect van verschillende beheerstrategieën (bijv. afschotsscenario's, verjaging) op de populatieontwikkeling en de kosten van landbouwschade worden doorberekend. Zo kunnen beheersscenario's geïdentificeerd worden die leiden tot een zo gering mogelijke schade, zonder de gunstige staat van instandhouding van de kolganzenpopulatie in gevaar te brengen. Daarbij wordt rekening gehouden met de internationale context en met onzekerheden omtrent de parameters in het model.
4. Het ontwikkelen van een kostenefficiënt monitoringsprogramma dat gebruik maakt van eenvoudig meetbare variabelen, zoals die naar voren komen uit de modelsimulaties. Deze monitoring moet laten zien hoe de effecten van het uiteindelijk gekozen beheersscenario uitpakken en handvatten bieden voor verbetering van de keuzen die in het beheer gemaakt worden.

Het te ontwikkelen model is zowel toepassingsgericht en gebruiksvriendelijk. Er kan immers gemotiveerd beslist worden over beheeropties, zodanig dat een optimale balans wordt gevonden tussen enerzijds schadebeperking en anderzijds het voldoen aan de randvoorwaarden, die vanuit de natuurwetgeving worden gesteld aan het behoud van de gunstige staat van instandhouding van de flyway(s) kolganzen (Vogelrichtlijn). Daarnaast kan het model ook kosteneffectief voor andere soorten worden omgebouwd.

Deze postdoc plaats wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband van de Radboud Universiteit, het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO) en SOVON Vogelonderzoek Nederland.

AIO project Veranderingen in landgebruik in Rusland en de impact op migrerende ganzen

Het AIO project 'Veranderingen in landgebruik in Rusland en de impact op migrerende ganzen' vindt plaats aan de bijzondere leerstoel Faunabeheer aan Wageningen Universiteit. Deze leerstoel is gericht op de ecologische, beheersmatige en financieel-economische aspecten van het faunabeheer.

Het uiteen vallen van de voormalige Sovjet Unie heeft verstrekende sociaal economische effecten teweeg gebracht op het platteland in Rusland. De samenstelling van de rurale bevolking en het agrarisch landgebruik is vanwege het wegvallen van agrarische subsidies sterk veranderd. Dit heeft geresulteerd in grootschalige braaklegging en verbossing agrarische gronden. De verwachting is dat dit tot veranderingen in trekroutes van ganzen heeft geleid en mogelijk nog verder zal leiden als gevolg van het ongeschikt worden van 'stopover - sites' voor migrerende ganzen.

Aan de hand van satellietbeelden worden stopover-sites van ganzen van de afgelopen 20 jaar gedetecteerd. Deze gebieden worden gevalideerd op geschiktheid aan de hand van terugmeldingen van ring- en halsbandgegevens en vergeleken met het huidig landgebruik. Hieruit kunnen het veranderend landgebruik en de daaruit volgende veranderingen in migratieroute afgeleid worden. Dit onderzoek zal een beter begrip geven van migratiepatronen van ganzen in Eurazië en de mechanismen in vogelmigratie.

Daarnaast kan dit project een bijdrage leveren aan de reeds gefinancierde postdoc positie aan het samenwerkingsverband van Radboud Universiteit - NIOO - Sovon Vogelonderzoek Nederland en vice versa.

Waarnemingen en monitoring van individueel gemerkte ganzen - www.geese.org

Het Faunafonds draagt bij aan het monitoringsprogramma [geese.org](http://www.geese.org), waarbij waarnemers de locaties van individueel gemerkte ganzen online (<http://www.geese.org>) kunnen doorgeven. Het doel is een gegevensbestand van gemerkte ganzen te genereren, waarmee de jaarlijkse overleving, de ruimtelijke verspreiding en de trekbewegingen in kaart kunnen worden gebracht. De gegevens worden gebruikt voor analyses ten behoeve van wetenschap, beleid en bescherming.

De monitoring stelt ons tevens in staat de gevolgen van geïmplementeerd beleid te meten en zo nodig de gehanteerde modellen bij te stellen en te verbeteren. Zo'n vorm van adaptief beheer stelt ons in staat om de kennislacunes en de onzekerheid langzaam aan weg te nemen en te komen tot een optimaal en breed gedragen beleid ten aanzien van ganzenpopulaties.

Het Vogeltrekstation gaat [Geese.org](http://www.geese.org) beheren samen met Alterra en SOVON. Naast het Faunafonds, hebben de GAN en enkele andere nationale en internationale organisaties de toezegging gedaan dit project de komende jaren te financieren dan wel te ondersteunen.

Ringprogramma voor overwinterende kolganzen

Het project beoogt het langlopende monitoringsprogramma naar overwinterde ganzen voort te zetten. Overwinterende ganzen worden jaarlijks door ganzenflappers gevangen met levende lokganzen en slagnet, deze vrijwilligers zorgen samen met professionele ringers van Alterra voor een continue aanwas van het aandeel gehalsbande en individueel herkenbare ganzen binnen de overwinterende populaties ganzen.

Vanwege de decentralisatie van natuurtaken zijn er vanuit het ministerie van Economische Zaken geen

middelen meer voor het monitoringsproject beschikbaar. Het Faunafonds heeft besloten dit in ieder geval voor het jaar 2013 bij te springen.

Door ganzen te merken met pootringen en halsbanden wordt belangrijke basisinformatie verkregen over individuele dieren zoals (jaarlijkse) overlevingskans, reproductie (aantal jongen) en verplaatsingen (ook internationaal) onder invloed van natuurlijke omstandigheden en door verjagingacties. Omdat deze ganzen hiervoor levend dienen te worden gevangen, kan er tevens informatie verzameld worden over conditie, de mate van besmetting met vogelgriep, leeftijd en geslachtverhouding.

Monitoring verspreiding winter ganzen in het kader van het beleidskader faunabeheer

Met het beleidskader faunabeheer zijn foerageergebieden voor ganzen aangewezen, buiten deze opvanggebieden en natuurgebieden mogen ganzen verjaagd worden. Achterliggend doel is de ganzen in gebieden te concentreren en daarmee de gewasschade te beperken. Het ministerie van Economische Zaken heeft de effecten van het ingezette opvangbeleid in een tussenevaluatie laten onderzoeken.

Na deze tussenevaluatie is, met de wegvallende financiering van het ministerie, de monitoring van de verspreiding van overwinterende ganzen gestopt. Gegevens over de ruimtelijke en temporele verspreiding van ganzen zijn naar de mening van het Faunafonds evenwel nodig ten behoeve van de eidevaluatie van het beleidskader faunabeheer. Om deze reden heeft het Faunafonds besloten de monitoring van de verspreiding van winter ganzen, die vanaf 2005 is ingezet, te continueren.

Op basis van de verzamelde verspreidingsgegevens kan het Faunafonds een gefundeerd advies richting beleidsmakers, of er sprake is van een 'lerend vermogen' van de ganzen zich te concentreren in opvanggebieden en of een eventuele voortzetting of aanpassing van het beleidskader zinvol is.

Vraagstelling van dit project:

1. Hoe verloopt de aantalsontwikkeling van de ganzen in Nederland in de periode van onderzoek en in de afgelopen jaren?
2. Hoe verloopt de verdeling over Nederland met speciale aandacht voor de aantallen binnen en buiten de opvanggebieden verblijvende vogels en de ontwikkeling daarin?

De resultaten voor de winter 2011/12 heeft opgeleverd dat er tot nu toe geen sprake is van een optredend leereffect bij overwinterende ganzen. Het aandeel van het totale aantal van oktober t/m april doorgebrachte kolgansdagen door vier ganzensoorten dat werd doorgebracht in aangewezen foerageergebied en natuurgebied (samen 'opvanggebied') was met 59% en fractie groter dan in de eerdere evaluatiewinters. Ruimtelijke variatie en seizoenspatroon van het aandeel ganzen dat foerageerde in de opvanggebieden kwamen verder goeddeels overeen met de eerste drie evaluatiewinters. Hieraan kunnen drie oorzaken die ten grondslag kunnen liggen:

- de aantallen in Nederland overwinterende ganzen zijn sinds de modelberekeningen waarop de aanwijzing van foerageergebieden is gebaseerd toegenomen;
- er is nog onvoldoende verschil gecreëerd in de foerageeromstandigheden tussen opvanggebied en gangbaar agrarisch gebied om ganzen maximaal te kunnen sturen, en;
- in een aantal regio's zijn foerageergebieden op niet optimale locaties aangewezen of ontbreekt opvangcapaciteit voor de lokale populaties.

De monitoring is uitgevoerd door SOVON Vogelonderzoek Nederland. De monitoring is ook voor het jaar 2012/13 gecontinueerd.

Wolvenplan voor Nederland

In de afgelopen tientallen jaren is de wolf begonnen aan een opmars in bijna geheel Europa. De kans bestaat dat de komende jaren met een zekere regelmaat wolven zullen opduiken in Nederland. Deze ontwikkeling zal naar verwachting bij verschillende bevolkingsgroepen uiteenlopende reacties oproepen, variërend van het succes van het natuurbeleid en een kans voor recreatie, tot een bedreiging voor veeteelt, natuurbeheer, jacht en veiligheid van de mens.

In 2013 is het traject gestart te komen tot een Wolvenplan voor Nederland. Het ministerie van Economische Zaken heeft daarom in februari 2013 opdracht aan Alterra verstrekt tot het schrijven van het 'Voorstel voor een Wolvenplan voor Nederland'. Door een bijdrage van de Provincie Limburg en het Faunafonds konden respectievelijk WolveninNederland (IPO), de universiteiten van Tilburg en Maastricht (FF) en WING (FF) hun bijdrage leveren aan dit plan. Opnieuw is samenwerking met maatschappelijke organisaties gezocht om het draagvlak voor een wolvenplan te vergroten.

In de loop van 2013 zijn hierbij de volgende producten en diensten geleverd:

Rapportage 'Voorstel voor een Wolvenplan voor Nederland' (Alterra, met inbreng van WolveninNederland, Universiteiten van Tilburg en Maastricht).

Maatschappelijke consultatie, workshop en verslag (Alterra & WolveninNederland).

Rapportage juridisch onderzoek ter ondersteuning van het op te stellen wolvenplan voor Nederland (Universiteit van Tilburg en Universiteit van Maastricht).

Maatschappelijke consultatie, toetsende workshop en verslag (WING).

Het wolvenplan is tot stand gekomen door het samenwerkingsverband tussen ministerie van EZ, het IPO en het Faunafonds.

Invloed van beleidskeuzen op overwinterende ganzen in de Gelderse Poort

Sovon heeft in opdracht van het Faunafonds een start gemaakt met het onderzoek naar de invloed van beleidskeuzen aan Nederlandse en Duitse zijde op de ruimtelijke en temporele verspreiding alsook het gedrag van overwinterende ganzen in de Gelderse Poort.

Aanleiding voor deze studie werd hoofdzakelijk gevormd door twee zaken. (a) Het studiegebied, de grensregio van Duffelt (D) en Ooijpolder (NL), is een voor ganzen belangrijk overwinterings- en voorjaarspleistergebied. Zowel in Nederland als Duitsland leidt de aanwezigheid van overwinterende ganzen tot schade aan gewassen. En (b), het beleid ten aanzien van overwinterende ganzen is in Nederland verschillend van het beleid in Duitsland.

In de afgelopen decennia is in Nederland het beleid ten aanzien van overwinterende ganzen diverse keren veranderd. In tegenstelling tot Nederland is in Duitsland (in elk geval in het Duitse deel van de Gelderse Poort, de Duffelt) vanaf begin jaren '70 het beleid onveranderd: er vindt geen bejaging of verjaging plaats op overwinterende ganzen. Vanaf begin jaren '70 werd er in Nederland de zogenaamde 10-uursregeling ingevoerd. Dit betekende dat in de periode van 1 september t/m 31 januari mocht gejaagd worden vanaf zonsopkomst tot 10.00 uur. Vanaf 1999 is de jacht op ganzen, vooruitlopend op de Flora en faunawet, beperkt tot enkele schadegevoelige gebieden. Vanaf 2005 is het Beleidskader Faunabeheer van kracht, waarbinnen opvanggebieden voor overwinterende ganzen (foerageer- en natuurgebieden) zijn aangewezen, buiten deze gebieden dienen ganzen ter voorkoming van schade verjaagd m.b.v. ondersteunend afschot te worden.

Resultaten: Effect van beleid op verspreiding:

Op basis van aflezingen van gekleurringde kolganzen kan geconcludeerd worden dat er een grote mate van uitwisseling is tussen de Ooijpolder en de Duffelt. Tijdens perioden zonder jacht in Nederland in de jaren '90 hadden Kolganzen een duidelijke voorkeur voor de Ooijpolder. In perioden met jacht in de Ooijpolder in de jaren '90 bleek dat de daar overwinterende ganzen zich verplaatsten naar de Duffelt, waar niet gejaagd werd. Ganzen reageerden toen dus duidelijk op plaatselijke veranderingen in beleid met hun ruimtegebruik. In winterseizoen 2011/12, ten tijde van het Beleidskader Faunabeheer, hadden de overwinterende ganzen duidelijk een voorkeur voor de Ooijpolder, vergelijkbaar met de situatie zonder jacht eind jaren '90.

De voorkeur voor foerageren in de Ooijpolder in perioden zonder verstoring zal zeer waarschijnlijk te maken hebben met het feit dat het merendeel van de slaappleaatsen zich aan de Nederlandse kant van het onderzoeksgebied bevindt. De ganzen benutten vanuit energetische kostenbesparing, met name foerageergebieden die dichtbij slaappleaatsen liggen.

Resultaten: Effect beleid op verstoringgevoeligheid en groepsgrootte:

In het seizoen 2011/12 blijken de ganzen binnen de Ooijpolder minder gevoelig voor verstoring dan in de Duffelt. Zoals eerder genoemd was de verstoring in de vorm van verjaging met ondersteunend afschot in de Ooijpolder minder intensief dan verwacht werd. Tevens wordt de Ooijpolder ten opzichte van de Duffelt veel intensiever gebruikt door recreanten waardoor de ganzen mogelijk meer gewend zijn. De dichtheid van het wegennet tussen beide gebieden is vergelijkbaar maar het gebruik ervan is naar verwachting veel intensiever in de Ooijpolder.

Tijdens perioden met jacht in Nederland in de jaren '90 is het aandeel grotere groepen duidelijk groter dan tijdens perioden zonder jacht. In de huidige situatie met het Beleidskader Faunabeheer zitten de ganzen duidelijk meer verdeelt en in kleinere groepen dan in voorafgaande periodes waar intensieve verstoring door jacht een belangrijke sturende factor voor de gebiedskeuze was. Dit geldt zowel voor de Nederlandse als de Duitse gebieden.

Resultaten: Effect beleid op schade:

Sinds de inwerkingtreding van het Beleidskader Faunabeheer is het totale bedrag voor schadevergoedingen sterk toegenomen. Deze toename is niet alleen te verklaren door de lichte toename van overwinterende ganzen. Andere factoren die een rol kunnen spelen zijn: hogere grondstofprijzen, hogere productiecapaciteit per hectare, meer meldingen doordat mensen bekend raken met de schadevergoedingsregeling of door het groeiend ongenoegen onder agrariërs over het beheer van ganzen.

De relatie tussen kleinere groepsgroottes (als resultaat van meer rust) en minder schade door een verminderde begrazingsdruk zoals vastgesteld door Kuijken (1975) komt uit onderhavige analyse niet naar voren.

Dassen

In verband met de oplopende kosten van de gedoogovereenkomsten en schadevergoedingen voor dassen heeft het Faunafonds, de Zoogdiervereniging gevraagd een onderzoeksvoorstel op te stellen naar de verwachte ontwikkeling van de dassenpopulatie, de schadeontwikkeling en mogelijke preventieve maatregelen. De uiteindelijke doelstelling is een blauwdruk voor een 'dassenmanagement', waarbij op basis van een maatregelenkader schade zoveel mogelijk kan worden voorkomen.

Conclusies:

De populatie dassen in Nederland vertoont een sterke groei, met globaal elke 5 jaar een toename in areaal van ca. 25%. De toename in verspreiding houdt gelijke tred met de toename in dichtheid. Kolonisatie van nieuwe gebieden vindt vooral plaats aansluitend op huidig leefgebied. Vestigingen op grote afstand van het bekende verspreidingsgebied zijn veelal te herleiden tot herintroducties. Dassenschade treedt met name op in maïs en grasland, daarnaast in zomer- en wintergranen en overige akkerbouwgewassen. Incidenteel is sprake van graafschade aan onroerend goed en infrastructuur. Schade aan gehouden dieren is verwaarloosbaar.

Op basis van de dichtheid en het voorkomen van de dassen in Nederland in relatie tot het aantal schademeldingen kan geconstateerd worden dat het aantal meldingen wel toeneemt, maar dat deze toename minder is dan op grond van de toename van de dassen verwacht had kunnen worden. Meer dassen, maar naar verhouding minder meldingen. De toename van het aantal meldingen van schade sinds 2005 zal zeer waarschijnlijk te maken hebben met de gestegen prijzen voor gewassen en, daarmee, een grotere bereidheid om schade te melden. Mogelijk ook dat de veranderende regelgeving rond de gedoogovereenkomsten ook leidt tot meer schademeldingen.

Het aantal gedoogovereenkomsten is in 2012 verdubbeld ten opzichte van 1996. De totale jaarlijkse vergoeding voor de gedoogovereenkomsten loopt licht op van 1996 t/m 2001 en is vrij stabiel van 2002 t/m 2006. De sterke stijging van de kosten van gedoogovereenkomsten moet met name gezocht worden in de gestegen gewasprijzen, waarbij de prijzen voor maïs bijvoorbeeld zijn toegenomen van ca. € 1500,- / hectare tot recent ca. € 2600,- /hectare.

Op een termijn van 10 jaar is een verdere groei van de populatie te verwachten in Drenthe, ten oosten van de IJssel en lokaal in Noord-Brabant en Limburg. Op een termijn van 20 jaar is kolonisatie van Twente en zuidoost-Brabant te verwachten. Het is onduidelijk in hoeverre snelwegen of spoorlijnen een onoverkomelijke barrière vormen. Het aanleggen van faunapassages en ecoducten bespoedigt de verdere uitbreiding van het leefgebied van de das.

Door de toename van populatie dassen in Nederland, zowel wat betreft verspreiding als in dichtheid, zal de door dassen veroorzaakte schade vermoedelijk toenemen. In welke mate de schade zal toenemen is moeilijk te voorspellen, omdat het aantal schademeldingen per bewoond kilometerhok sterk kan fluctueren. Uitgaande van een gemiddeld aantal schademeldingen kan het aantal meldingen 2,5 maal zo hoog worden in 2030. Dit wordt mede bepaald door gewasprijzontwikkeling, teelttechnieken en acceptatie door/tolerantie van grondgebruikers. Bovendien is het aantal schademeldingen afhankelijk

van de bereidheid om schade te melden. Enerzijds dankzij meer voorlichting en bekendheid van de regeling, anderzijds doordat bij hoge gewasprijzen sneller schade zal worden gemeld.

Aanbeveling:

De uitdaging voor de toekomst is om er enerzijds voor te zorgen dat de das zijn oorspronkelijke leefgebied in Nederland weer kan gaan innemen en anderzijds om het draagvlak onder de bevolking vast te houden door de problemen beheersbaar te maken. Om de balans tussen das en mens te handhaven zijn de volgende pijlers van belang: professioneel advies bij conflicten en uitgebreide communicatie over de das en zijn leefwijze; preventieve maatregelen; fonds voor tegemoetkoming bij schade; ingrijpen bij onacceptabele schade of in geval van gevaar voor veiligheid.

Ganzen, melkveebedrijven en salmonella

De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) heeft onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van verschillende salmonella stammen in ganzenmest, rundermest en tankmelkmonsters op langdurig met salmonella besmette melkveebedrijven. De bevindingen zijn weergegeven in het voorliggende rapport 'Zijn ganzen een relevante bron van salmonella besmettingen op melkveebedrijven?'

De doelstelling van dit onderzoek is te bepalen wat de prevalentie van Salmonella spp. in ganzenmest is op persistent geïnfekteerde melkveebedrijven, en vast te stellen in welke mate de salmonella-typen die in ganzenmest aan worden getroffen overeenkomen met de salmonella-typen in de rundermest van deze bedrijven.

Conclusies en aanbevelingen:

Geconcludeerd wordt dat *S. Typhimurium* werd aangetoond in ganzenfaeces, maar dat de prevalentie van Salmonella spp. in ganzenmest op grasland op langdurig besmette melkveebedrijven laag is. Er werden op geen van de melkveebedrijven overeenkomstige salmonella-typen uit ganzenfaeces en runderfaeces geïsoleerd.

Geconcludeerd wordt dat de huidige studie géén aanwijzingen oplevert voor een rol van salmonella-infecties bij ganzen in het persistenten van salmonella-infecties op chronische geïnfekteerde melkveebedrijven.

Verder onderzoek naar andere factoren die een rol spelen bij de persistentie van salmonella-infecties op geïnfekteerde melkveebedrijven is daarom zinvol.

Het onderzoek is uitgevoerd door de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) met financiering van Productschap Zuivel en het Faunafonds.

Motivatie voor schadebestrijding

Onderzoeksbureau WING heeft onderzoek verricht naar de factoren die van invloed zijn op de motivatie van jagers en grondgebruikers bij beheer en schadebestrijding. Hierbij is specifiek gekeken naar wetgeving, maatschappelijk draagvlak, interne drijfveren en financiële middelen. De motivatie van jagers en grondgebruikers wordt daarbij gezien als één van de factoren om de effectiviteit van schadebestrijding te beïnvloeden.

Uit het onderzoek komt o.a. naar voren dat er een verschil bestaat in motivatiefactoren tussen schade bestrijden en jagen. De drijfveren voor de jacht zijn intern gedreven, bij schadebestrijding draait het vooral om externe factoren. De samenwerking tussen jagers en grondgebruikers bij beheer en schadebestrijding verloopt in grote lijnen goed. Schadebestrijding wordt veelal als een gezamenlijke verantwoordelijkheid gezien.

Opvallend is dat het merendeel van zowel jagers als grondgebruikers de behoefte uit om via een gecoördineerde aanpak schade te bestrijden. Hier lijken kansen te liggen voor een vorm van gecoördineerd beheer en schadebestrijding tussen jachthouders onderling of door wildbeheereenheden.

Zowel jagers als grondgebruikers geven aan dat vooral externe factoren een effectief beheer en schadebestrijding in de weg staan. Daarbij wordt onder andere verwezen naar wet- en regelgeving, administratieve lastendruk, het ontbreken van een gecoördineerde aanpak en het faunabeheer in natuurterreinen.

Om een effectiever beheer en schadebestrijding te bereiken, verdient het aanbeveling de genoemde externe factoren beter in kaart te brengen. Gezien de gezamenlijke verantwoordelijkheid van provincies, FBE's en Faunafonds voor een duurzaam, planmatig en gecoördineerd faunabeheer zal het Faunafonds binnenkort de behoefte peilen om dit gezamenlijk op te pakken. De doelstellingen van het vervolgetraject zijn: inzicht verschaffen in elkaars beweegredenen, begrip creëren voor elkaars handelen en het formuleren van concrete aanbevelingen voor verbetering in de keten van beheer en schadebestrijding.

Preventieve middelen Arbinol B, Wildschrik en Vogelvlucht voor vollegrondsgroenten

In de teelt van vollegrondsgroenten wordt veel schade veroorzaakt door wild. Met name vraat in het begin van de teelt kan voor uitval zorgen en het gewas erg ongelijk maken. Vooral de eerste teelten zonder doek zijn in trek bij hazen en duiven. Recentelijk zijn er middelen op de markt gekomen die volgens de leveranciers effectief vraat verminderen.

De doelstelling is te bepalen wat de effectiviteit van schadebeperking is van de werende middelen Arbinol B, Wildschrik en Vogelvlucht voor vollegrondsgroenten t.o.v. onbehandelde gewassen.

Conclusies:

IJsbergsla: Ondanks de vraat in Oudkarspel en Waarland door duiven die vanaf twee dagen na het planten optrad, kwamen er geen verschillen in vermindering van de vraatschade door de behandelingen naar voren. De toepassing van Arbinol B leverde geen significant verschil in ontstane schade op met de andere twee middelen (Wildschrik en Vogelvlucht) en de controle behandeling.

Broccoli: Wildschrik verminderde in beide proeven wildvraat (wellicht door hazen) significant in vergelijking met onbehandeld tot 14 dagen na het planten.

Broccoli: Arbinol B had als aangietbehandeling en 'puur' gespoten op de tray in Enkhuizen 14 dagen na het planten minder vraatschade dan onbehandeld. In Werverhoof was de werking niet betrouwbaar, dit lijkt te maken te hebben met het voedselaanbod.

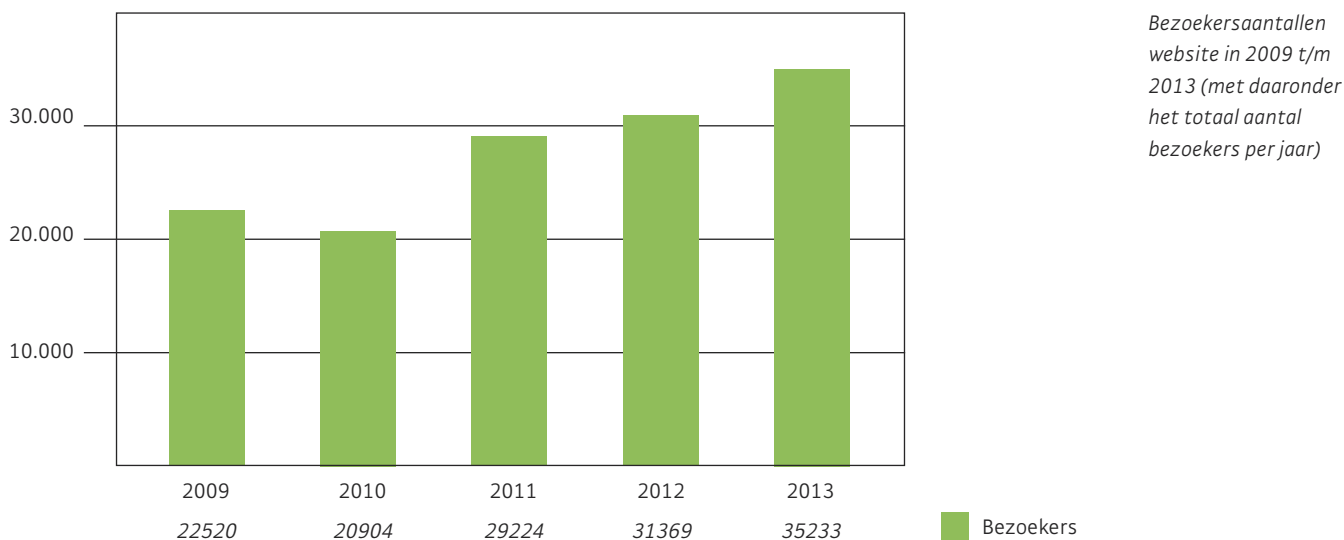
De proef is uitgevoerd door de Proeftuin Zwaagdijk.

4.4.2. Website van het Faunafonds

Sinds de start van het Faunafonds heeft het Faunafonds een eigen website, te bereiken via www.faunafonds.nl. Vanwege de steeds belangrijker plaats die de website heeft ingenomen binnen de voorlichtingsactiviteiten van het Faunafonds heeft de website eind 2008 een stevige metamorfose ondergaan, wat heeft geresulteerd in de website zoals we die nu kennen.

Een korte analyse van statistieken over het websitebezoek levert op dat het aantal keer dat de website van het Faunafonds is bezocht het afgelopen jaar is gestegen. In 2013 is de website in totaal 35.233 keer bezocht. Dit is een toename van 12,32% ten opzichte van 2012 (toen 31.369 bezoeken). In de onderstaande grafiek zijn de bezoekersaantallen per jaar van 2009 tot en met 2013 weergegeven.

De toename in het websitebezoek ten opzichte van het voorgaande jaar is met name het gevolg van het uitbrengen van de digitale nieuwsbrief van het Faunafonds. In de email-nieuwsbrieven staat per item alleen de leads weergegeven, waarbij de volledige teksten via een link naar de website bereikbaar zijn. In de bezoekersaantallen per dag zijn vier piekmomenten waar te nemen op de data dat de digitale nieuwsbrieven zijn verstuurd. Tegen het gemiddelde aantal bezoekers van 97 per dag, lieten de vier dagen waarop de nieuwsbrieven zijn verstuurd gemiddeld 618 bezoekers zien.

Tijdens de bezoeken zijn in totaal 119.598 pagina's bekeken (gemiddeld 3,39 pagina's per bezoek). Evenals de voorgaande jaren is de pagina waarvan het verzoekschrift faunaschade kan worden bereikt met afstand het meest bekeken. In 2013 is die pagina 18.379 keer bekeken. Hieruit blijkt dat het indienen van een verzoekschrift de voornaamste reden lijkt om de website van het Faunafonds te bezoeken.

Met ingang van januari 2014 is de website van het Faunafonds onderdeel gaan uitmaken van de website van BIJ12.

4.4.3. Presentaties door medewerkers van het Faunafonds

Regelmatig verzorgen medewerkers van het Faunafonds inleidingen voor afdelingen van landbouworganisaties, wildbeheereenheden en overige belangstellenden. In het verslagjaar zijn op deze wijze 12 presentaties verzorgd, waarbij in totaal bijna 730 personen aanwezig zijn geweest. Het merendeel van de presentaties zijn verzorgd voor agrariërs en jagers. Een enkele keer is een presentatie gegeven voor leden van een Agrarische Natuurvereniging en voor leden van een agrarische studieclub. De onderwerpen van de presentaties varieerden van een algemene inleiding over de werkzaamheden van het Faunafonds en de voorwaarden waaronder een tegemoetkoming kan worden verkregen tot de specifieke problemen die ganzen en grote hoefdieren veroorzaken aan landbouwgewassen.

Perscontacten

In 2013 heeft het Faunafonds een groot aantal malen de pers bewust gezocht en gehaald. Het betrof meestal verschillende korte en langere artikelen in landelijke en regionale kranten en in de vakliteratuur voor agrariërs en jagers over de taken van het Faunafonds alsmede over het verlenen dan wel weigeren van een gevraagde tegemoetkoming in de schade.

De consultants van het Faunafonds zijn regelmatig aanwezig geweest bij regionale bijeenkomsten.

4.4.4. Overige taken van het Faunafonds

Het bestuur van het Faunafonds heeft naast zijn wettelijke taken ook een aantal taken, welke voorheen door het Jachtfonds werden uitgevoerd, overgenomen. Dit betreft: onderhoud rasters, gedoogovereenkomsten dassen, gedoogovereenkomsten edelherten en preventieve maatregelen rotganzen Texel. In 2005 heeft de Minister het Faunafonds formeel verzocht deze taken over te nemen.

Onderhoud rasters

Ter voorkoming en beperking van schade door edelherten en wilde zwijnen is in de tijd van het Jachtfonds ca. 200 km afrastering aangebracht op de Veluwe. Deze rasters, die veelal op particuliere gronden staan, werden door het Jachtfonds onderhouden. Na 1 april 2002 is het onderhoud van de rasters door het Faunafonds overgenomen. Jaarlijks vindt een inspectie van alle rasters plaats en wordt bezien welk deel van het raster moet worden vervangen. Inspectie en onderhoud vindt plaats door een extern bedrijf. Wordt in de loop van het jaar schade aan een raster gemeld, dan wordt dat bedrijf verzocht de reparatie daarvan zo spoedig mogelijk ter hand te nemen. Op plaatsen waar geen raster kan worden geplaatst, bij wegovertgangen bijvoorbeeld, zijn betonnen roosters aangebracht.

Dassenopvangovereenkomsten

Het Faunafonds heeft, mede op verzoek van de provincies in 2010 besloten met ingang van 2011 opnieuw overeenkomsten voor de periode van vijf jaar af te sluiten met grondgebruikers die een dassenburcht of één of meer dassenpijpen op hun gronden hebben.

Taxaties van de overeenkomsten die in het kader van de opvang van overwinterende ganzen worden verricht. Met de directie Natuur en Biodiversiteit en de Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken is afgesproken dat het Faunafonds opdracht verleent de schade door overwinterende ganzen en smienten in de aangewezen ganzenfoeragegebieden op percelen waarvoor grondgebruikers een opvang-overeenkomst voor het opvangen van overwinterende kol- en grauwe ganzen en smienten (PSAN) laat taxeren. De kosten daarvan worden aanvankelijk door het Faunafonds voorgeschieden en achteraf gedeclareerd bij de Dienst Regelingen.

4.4.5. Bedrijfsvoering van het Faunafonds

Secretariaat

Formatie van het secretariaat

De formatie van het secretariaat van het Faunafonds is bepaald op 12 fte permanent en 2,6 fte tijdelijk. De tijdelijke formatie heeft betrekking op de coördinator onderzoek (0,6 fte), een beleidsmedewerker faunazaken (1 fte) en een uitzendkracht om piekbelastingen over het jaar op te vangen (1 fte). De kosten van deze beide functies, die via StartPeople worden ingehuurd, worden op grond van de tussen het departement en de uitzendorganisatie gesloten raamovereenkomst rechtstreeks door Economische Zaken betaald en komen daarom niet voor in het financieel verslag. De detacheringovereenkomst met de beleids-medewerker is verlengd tot en met 31 december 2013.

Nieuw in 2013 is de afdeling bezwaar en beroep. Het bestuur heeft medio 2012 de Directeur van de Dienst Regelingen laten weten dat het bestuur met ingang van 2013 niet langer gebruik zal maken van de diensten van de Afdeling Recht en Rechtsbescherming van deze directie. Tot 2012 verzorgde die afdeling de afhandeling van bezwaren en beroepen die tegen primaire beslissingen respectievelijk beslissingen op bezwaar van het Faunafonds werden ingediend. De reden van de opzegging van de diensten van de Dienst Regelingen was het feit dat de kosten voor deze diensten erg hoog opliepen. Door zelf een eigen afdeling in het leven te roepen beoogde het bestuur een besparing van meer dan 50% te behalen, hetgeen ook daadwerkelijk is gelukt. In 2013 zijn nog een tweetal rekeningen van de Dienst Regelingen ontvangen voor werkzaamheden die de dienst nog in 2012 en 2013 in het kader van de afronding van de taken voor het Faunafonds heeft uitgevoerd. Het bestuur heeft voor de opbouw van de afdeling gekozen voor twee WO-juristen en een HBO-juriste die met name zal worden ingezet op het afhandelen van de bezwaarschriften. De afdeling Bezwaar en Beroep wordt ondersteund door een medewerker afkomstig uit het secretariaat van het Faunafonds. De drie juristen zijn ofwel werkzaam via een payroll constructie of wel in het geval van de HBO-juriste via het uitzendbureau StartPeople. De laatste maanden van 2013 hebben in het teken gestaan van de overgang en de verhuizing van het secretariaat van het Faunafonds van Dordrecht naar Utrecht. Op 20 december 2013 vond de daadwerkelijke verhuizing naar Utrecht plaats. Voor een aantal medewerkers, met name de medewerkers die in Dordrecht of nabije omgeving wonen, is dit een grote verandering omdat ze nu dagelijks naar Utrecht moeten reizen. Voor de meesten van hen betekent dat een aanzienlijk langere reistijd soms van wel meer dan anderhalf uur enkele afstand.

Informatisering en automatisering

De verzoekschriften faunaschade worden ingevoerd in het Faunafonds3000 systeem, een op MSAccess en SQL-server gebaseerd automatiseringsprogramma. Voor het beheer en onderhoud van dit programma wordt een extern bedrijf ingeschakeld. In het verslagjaar 2013 zijn in de procesapplicatie van het Faunafonds3000 wederom praktische verbeteringen aangebracht. Deze verbeteringen worden tevens als basis gebruikt voor een in 2011 opgestart project voor digitale raadpleging en archivering van jurisprudentie en bezwaarschriften. Dit project zal in de toekomst verder uitgebreid worden voor de volledige digitalisering van het totale werkproces. Hiermee kan dan tevens worden voldaan aan de wettelijke verplichtingen met betrekking tot een volledige digitaal werkproces. Dit in het kader van het project Digitale Overheid, waarin is bepaald dat ook het werkproces van het Faunafonds in 2015 geheel gedigitaliseerd dient te zijn. In het vierde kwartaal van het verslagjaar heeft het bestuur besloten tot de aankoop van de eigendomsrechten van het Faunafonds3000 systeem. Deze database was al sinds 1996 in gebruik bij de voorganger van het Faunafonds, het Jachtfonds. De database is gebouwd en wordt beheerd en onderhouden door een externe deskundige. Omdat de taken van het secretariaat met ingang van 1 januari 2014 worden ondergebracht bij een gemeenschappelijke werkorganisatie van de provincies

en ook die organisatie gebaat is bij een ongestoorde voortzetting van de beschikbaarheid van het Faunafonds3000 programma heeft het bestuur besloten geen risico te lopen te verzeilen in een discussie over het intellectuele eigendom van de Faunafonds3000 rechten en deze voor een bedrag van € 200.000 van de ontwikkelaar over te nemen.

Evenals in voorgaande jaren ondervond het Faunafonds ook dit verslagjaar regelmatig hinder van de ICT reorganisatie van DICTU. Daarnaast is het Faunafonds als een van de laatste EZ-onderdelen overgestapt op de Verbeterde Kantoorautomatisering (kortweg VKA). Dit heeft veel voeten in aarde gehad, maar mede dankzij de inzet van een projectleider is dit project in goede harmonie met DICTU tot stand gebracht. Aan het einde van het jaar heeft dezelfde projectleider zijn goede diensten bewezen bij de verhuizing van het secretariaat naar de nieuwe werkomgeving in Utrecht. Het feit dat de medewerkers van het Faunafonds in de nieuwe werkomgeving buiten de sterk beveiligde Economische Zaken omgeving komen te werken heeft voor heel veel hoofdbrekens gezorgd maar uiteindelijk zijn we erin geslaagd ook in Utrecht een goed uitgeruste werkomgeving te creëren. De verhuizing had ook grote gevolgen voor het administratieve systeem Faunafonds3000 (FF3000). Het externe bedrijf dat het Faunafonds ondersteunt bij het beheer en het onderhoud van het FF3000 systeem heeft zijn uiterste best moeten doen dit systeem operationeel te krijgen in Utrecht. Daarvoor was het nodig dat de server nog enige maanden in Dordrecht (dus op afstand) in de lucht gehouden moest worden. Maar ook is dat uiteindelijk opgelost en eind maart 2014 draait het gehele programma op een server in Utrecht.

Personeel

In hoofdstuk 4 is ingegaan op het secretariaat van het Faunafonds als organisatieonderdeel. Hier zal daarom worden ingegaan op personeelszaken. Het aantal medewerkers dat eind 2013 voor het secretariaat van het Faunafonds werkzaam was bedroeg in totaal 17 (6 vrouwen en 11 mannen). Eén keer per jaar wordt met alle medewerkers een ontwikkelingsgesprek en incidenteel als daartoe aanleiding bestaat omdat een beheersbeslissing moet worden genomen een beoordelingsgesprek gevoerd. Bij het secretariaat zijn vier consultants werkzaam. De indeling van de werkgebieden is als volgt. De consultant Noord treedt namens het Faunafonds op in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. De consultant Oost werkt in de provincies Overijssel, Gelderland en Utrecht. De consultant West werkt in de provincies Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland. De consultant Zuid in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

Arbeidsomstandigheden

Het secretariaat van het Faunafonds is gehuisvest in het BurgRaadtgebouw in Dordrecht. Dit betreft een verzamelkantoorpand. Gemiddeld bevinden zich per dag 250-300 personen in het pand. Het pand is een modern kantoorpand dat is gelegen tegenover het NS-station Dordrecht. De bereikbaarheid met openbaar vervoer is daardoor uitstekend. Aan de zij- en achterkant van het pand zijn voldoende parkeerplaatsen beschikbaar.

Bedrijfshulpverlening

In het pand is een bedrijfshulpverleningsorganisatie opgezet. Binnen die organisatie zijn ontruimers en bedrijfshulpverleners actief. De secretaris van het Faunafonds fungeert als Hoofd BHV. In 2011 is een Risico- Inventarisatie en Evaluatie (RIE) onder de medewerkers van het Faunafonds uitgevoerd. Uit deze inventarisatie en evaluatie is een aantal specifieke restrisico's naar voren gekomen, die in het BHV-plan van de totale BHV-organisatie in het BurgRaadtgebouw zullen worden opgenomen.

Bij het Faunafonds heeft de secretaris naast het diploma Hoofd/coördinator BHV, het EHBO- en het BHV-diploma en heeft hij in 2013 de herhalingslessen gevolgd, die nodig waren om de geldigheid van beide opleidingen te behouden. In 2013 hebben ook de twee BHV-medewerkers van het Faunafonds hun herhalingslessen gevolgd.

In november 2013 is onder leiding van de secretaris als hoofd BHV de jaarlijkse algehele ontruimingsoefening in het gehele BurgRaadtgebouw gehouden. De oefening die werd gevolgd door het externe opleidingsbedrijf is goed verlopen. Alle gebruikers van het pand hadden na de opdracht tot ontruiming het pand binnen 9 minuten verlaten en waren verzameld op de afgesproken verzamellocatie. Tijdens de evaluatie van de ontruiming is aan aantal aanbevelingspunten naar voren gekomen die in 2013 zal worden opgepakt.

Ondernemingsraad

Het Faunafonds kent, gelet op de omvang van het secretariaat geen eigen ondernemingsraad, maar maakt deel uit van de ondernemingsraad van het departement van EZ. De medewerkers van het Faunafonds worden in de ondernemingsraad vertegenwoordigd door een medewerker van de directie Natuur en Biodiversiteit van het Ministerie van EZ.

Personeelsvereniging

Het Faunafonds kent geen eigen personeelsvereniging. Enkele medewerkers van het secretariaat zijn lid van de LNV/EZ-vereniging LAVIVO in Den Haag.

5. Financieel verslag 2013

Inhoud

- A Balans per 31 december 2013 / 40
  - B Staat van baten en lasten over het jaar 2013 / 41
  - C Grondslagen voor de financiële verslaggeving / 42
  - D Toelichting op de balans per 31 december 2013 / 44
  - E Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen / 47
  - F Toelichting op de staat van baten en lasten over het jaar 2013 / 48
- Controleverklaring / 55

A Balans per 31 december 2013 (na resultaatbestemming)

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	€	€	€
Activa				
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen	55.217		95.531	
Liquide middelen	609.178		364.409	
		664.395		459.940
Passiva				
BESTEMMINGSFONDS		311.574		371.140
KORTLOPENDE SCHULDEN		352.821		88.800
		664.395		459.940

B Staat van baten en lasten over het jaar 2013

BATEN	Werkelijk 2013	Begroting ¹⁾ 2013	Werkelijk 2012	LASTEN	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€		€	€	€
Wettelijke taken				Wettelijke taken			
Bijdragen EZ en provincies tegemoetkomingen schade beschermde inheemse diersoorten	11.792.634	13.000.000	13.678.222	Tegemoetkoming schade beschermde inheemse diersoorten	11.792.634	13.000.000	13.678.222
Bijdragen EZ onderzoek, voorlichting en opleiding	518.505	510.000	519.270	Onderzoek, voorlichting en opleiding	578.071	781.000	739.778
Bijdrage EZ overige bestuurskosten	90.105	125.000	105.736	Bestuur	90.105	125.000	105.736
Bijdrage EZ secretariaatkosten	349.367	215.000	167.362	Secretariaat	417.584	215.000	169.281
Bijdrage EZ preventie schade beschermde dieren (rasters)	250.459	250.000	211.094	Preventie schade beschermde dieren	250.459	250.000	211.094
Bijdrage EZ kosten derden	2.001.778	2.468.000	2.316.258	Kosten derden	2.001.778	2.468.000	2.316.258
Financiële baten	68.217	-	1.919				
	15.071.065	16.568.000	16.999.861		15.130.631	16.839.000	17.220.369
Oprachten derden				Oprachten derden			
Bijdrage EZ gedoogovereenkomsten (dassen)	720.167	650.000	742.338	Gedoogovereenkomsten (dassen)	720.167	650.000	742.338
Bijdrage EZ ganzen opvangovereenkomsten	1.655.818	1.600.000	1.537.110	Ganzen opvangovereenkomsten	1.655.818	1.600.000	1.537.110
Bijdrage EZ PSAN	642.699	15.000	676.079	PSAN ²⁾	642.699	15.000	676.079
	3.018.684	2.265.000	2.955.527		3.018.684	2.265.000	2.955.527
Totale baten	18.089.749	18.833.000	19.955.388	Totale lasten	18.149.315	19.104.000	20.175.896
				Totale baten	18.089.749	18.833.000	19.955.388
				Totale lasten	18.149.315	19.104.000	20.175.896
				RESULTAAT	(59.566)	(271.000)	(220.508)
				Resultaatbestemming			
				Bijdragen EZ onderzoek, voorlichting en opleiding	518.505		519.270
				Kosten onderzoek, voorlichting en opleiding	(578.071)		(739.778)
				Onttrekking aan het bestemmingsfonds	(59.566)		(220.508)

¹⁾ Voor de toelichting inzake de goedkeuring van de begroting wordt verwezen naar pagina 48.

²⁾ Overschrijding PSAN uitvoeringskosten worden nader toegelicht op pagina 54.

C Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

Wettelijke taken

De wettelijke taken van het Faunafonds betreffen:

- het bevorderen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade door dieren;
- het in de daarvoor in aanmerking komende gevallen verlenen van tegemoetkomingen in geleden schade, aangericht door dieren behorende tot beschermde inheemse diersoorten;
- gedeputeerde staten van de provincies van advies te dienen over de uitvoering van aan hen bij wet opgedragen taken;
- De Minister van Economische Zaken van advies te dienen bij het ontwerp van algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen.

Financiering

De lasten van het Faunafonds werden tot 2013 gefinancierd door de Minister van EZ. Met ingang van 2013 is het voor het Faunafonds beschikbare budget overgeheveld naar de gezamenlijke provincies. De provincies financieren de taken van het Faunafonds tot ten hoogste de door het Ministerie in combinatie met de gezamenlijke provincies goedgekeurde begroting (zoals opgenomen op pagina 41), verminderd met ontvangen financiering van derden, met uitzondering van betaalde tegemoetkomingen en gerelateerde taxatiekosten wegens schade door beschermde inheemse diersoorten en de projectkosten PSAN, waarvoor een open eind regeling geldt.

Decentralisatie besluit

Het Faunafonds wordt vanaf 1 januari 2013 gefinancierd door de gezamenlijke provincies, verenigd in het Interprovinciaal overleg (IPO). Dit is onderdeel van de afspraken over de decentralisatie van rijkstaken naar de provincies. Het IPO is de vereniging van de twaalf provincies, waarin provinciegrensoverschrijdende taken gezamenlijk worden behartigd.

Per 1 januari 2014 valt het secretariaat van het Faunafonds onder de gemeenschappelijke werkorganisatie (GWO) BII12. Voor het jaar 2013 is de provincie Utrecht aan gewezen als verrekenprovincie.

Continuïteit

Onder de huidige Flora- en Faunawet heeft het Faunafonds een publiekrechtelijke status als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). Na de inwerkingtreding van de nieuwe Natuurbeschermingswet (verwacht 1 januari 2015) vervalt deze status en worden de huidige Faunafondstaken naar verwachting onderdeel van het takenpakket van de provincies. De provincies hebben besloten hiervoor een aparte uitvoeringsorganisatie in het leven te roepen die onder verantwoordelijkheid van de vereniging IPO, met een privaatrechtelijke status, valt. Gedurende de overgangperiode (boekjaar 2013 en 2014) is reeds afgesproken dat de uitvoering van de taken van het Faunafonds plaats zal vinden door de uitvoeringsorganisatie van het IPO.

Door deze ontwikkelingen zal bij inwerkingtreding van de nieuwe Natuurbeschermingswet het Faunafonds worden geliquideerd. Bij liquidatie zal de jaarrekening opgesteld dienen te worden op liquidatiegrondslagen. Deze waardering zal echter geen effect hebben op de omvang van het vermogen en resultaat, aangezien afwikkeling van de activa en passiva geheel tegen nominale bedragen zal plaatsvinden met de provincies / Ministerie Economische Zaken.

Grondslagen voor de waardering van Activa en Passiva

Algemeen

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij in de onderstaande toelichting anders is vermeld.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, waar nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. De voorziening wordt bepaald op grond van een individuele beoordeling van de openstaande vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van het Faunafonds.

Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Lasten

Lasten worden aan het verslagjaar toegerekend voor zover zij tot betalingen in dat verslagjaar hebben geleid, met uitzondering van de kosten van onderzoek, voorlichting en opleiding die aan het verslagjaar worden toegerekend op basis van het baten en lasten stelsel.

Baten

Baten worden aan het verslagjaar toegerekend naar gelang de gerelateerde subsidiabele lasten aan het verslagjaar zijn toegerekend, met inachtneming van het onder "financiering" vermelde, met uitzondering van de te ontvangen bijdragen Economische Zaken onderzoek, voorlichting en opleiding, welke aan het verslagjaar zijn toegerekend afgeleid van het aantal uitgegeven jachtakten.

D Toelichting op de balans per 31 december 2013

ACTIVA

Vorderingen

	31 december 2013	31 december 2012
	€	€
Ministerie van EZ-DR	55.217	95.531
	<u>55.217</u>	<u>95.531</u>

De vordering op het Ministerie EZ-DR is als volgt te specificeren:

	2013	2012
	€	€
Saldo per 1 januari	95.531	113.741
Taxatiekosten project PSAN	642.698	676.079
Kooikers- en valkeniersakten	8.505	9.270
Af: ontvangen inzake voorgaand boekjaar	-	(113.741)
Af: ontvangen inzake 2013 respectievelijk 2012	(691.517)	(589.818)
Saldo per 31 december	<u>55.217</u>	<u>95.531</u>

Liquide middelen

	31 december 2013	31 december 2012
	€	€
Coöperatieve Rabobank BA, rekening-courant I	-	1
Coöperatieve Rabobank BA, rekening-courant II	217.183	1.455
Coöperatieve Rabobank BA, bedrijfsspaarrekening I	28	178
Coöperatieve Rabobank BA, bedrijfsspaarrekening II	-	-
Coöperatieve Rabobank BA, bedrijfsspaarrekening III	391.967	362.775
	<u>609.178</u>	<u>364.409</u>

Het saldo van de rekeningen staat ter vrije beschikking van het Faunafonds. Met de provincie Utrecht zijn voor 2013 afspraken gemaakt over de bevoorschotting van het Faunafonds. Door de wijze van bevoorschotting ontstaat soms tijdelijk een liquiditeitsoverschot. Deze middelen worden tijdelijk gestort op één van de spaarrekeningen. Met Coöperatieve Rabobank BA zijn afspraken gemaakt over variabele rentevergoedingen op die spaarrekeningen.

PASSIVA

Bestemmingsfonds

	2013	2012
	€	€
Saldo per 1 januari	371.140	591.648
Bijdragen EZ onderzoek, voorlichting en opleiding	518.505	519.270
Kosten van onderzoek, voorlichting en opleiding	(578.071)	(739.778)
Saldo per 31 december	311.574	371.140

De bijdragen EZ onderzoek, voorlichting en opleiding hebben voor een bedrag van € 510.000 (2012: € 510.000) betrekking op jachtakten en voor een bedrag van € 8.505 (2012: € 9.270) op kooikers- en valkeniersakten.

In 2007 heeft het bestuur van het Faunafonds besloten de coördinatie van het onderzoek naar alternatieven een extra impuls te geven. Besloten werd een coördinator onderzoek aan te trekken voor 0,5 fte en deze te financieren uit het onderzoeksbudget. Met ingang van 2010 is hiervoor een overeenkomst gesloten met een extern (onderzoeks-)bureau en per 1 januari 2012 is besloten de overeenkomst uit te breiden tot 0,6 fte.

Kortlopende schulden

	31 december 2013	31 december 2012
	€	€
Interprovinciaal overleg (IPO)	264.021	-
Ministerie van EZ-Directie N&B, te veel ontvangen bijdrage	84.880	84.880
Ministerie van EZ-DOB	3.920	3.920
	352.821	88.800

Verloop te betalen Ministerie EZ-Directie N&B / IPO:

Boekjaar	Totale baten volgens jaarrekening boekjaar	Af: financiële baten volgens jaarrekening boekjaar	Af: ontvangen van provincies/overigen in boekjaar	Af: ontvangen voorschotten van Ministerie van EZ/provincies in boekjaar	Saldo te vorderen/betalen Ministerie van EZ per 31 december 2012	Af: betaald aan Ministerie EZ in 2013 inzake afrekening voorgaande jaren	Saldo te vorderen/betalen Ministerie van EZ/provincies per 31 december 2013
2012 (totaal)	19.955.388	-1.919					
Af: 2011 (DR)	-685.349	0					
2012 (DN)	19.270.039	-1.919	0	-19.353.000	-84.880	0	-84.880
Per 2013 verreken provincies							
2013 (totaal)	18.089.749	-68.217					
Af: 2013 (DR)	-651.203	0					
2013 (DN)	17.438.546	-68.217	-24.351	-17.610.000	0	0	-264.021
					-84.880	0	-348.901

Bij de bepaling van de schuld aan het IPO inzake te veel ontvangen bijdrage is er van uitgegaan dat de totale lasten over het boekjaar 2013, voor zover niet onttrokken aan het bestemmingsfonds ten bedrage van € 18.089.749 verminderd met de bijdrage van het Ministerie Economische Zaken - Dienst Regelingen ten bedrage van € 651.203 en de financiële baten ten bedrage van € 68.217, door de provincies gefinancierd zal worden. De financiële baten en lasten bestaan voor € 71.109 uit ontvangen bankrente en voor € 2.892 aan betaalde wettelijke rente inzake aangespannen procedures.

Met het Ministerie van Economische Zaken staat nog een schuld open welke betrekking heeft op te veel ontvangen bijdragen in 2012. Dit betreft een schuld ad € 84.880,- welke in 2013 nog niet is afgerekend met het ministerie van EZ. Op 20 maart 2014 heeft het Ministerie van Economische Zaken tijdens het verantwoordingsgesprek 2012 mondeling ingestemd met het voorstel om de schuld inzake 2012 ten bedrage van € 84.880,- niet terug te vorderen en over te hevelen naar het budget dat de provincies ter beschikking stond voor de betaling van de tegemoetkoming in de schade. Tevens zijn de overschrijdingen 2012 van de gedoog-overeenkomsten dassen geaccordeerd door het Ministerie van Economische Zaken. Daarmee vervalt de onzekerheid inzake de overschrijding 2012 zoals gemeld in de jaarrekening 2012. Omdat dit besluit in 2014 is genomen is de vrijval van de schuld nog niet in de jaarrekening verwerkt. In 2014 zal verrekening plaatsvinden met de provincies inzake het budget 2013.

Over 2013 zijn eveneens overschrijdingen ten opzichte van de begroting opgetreden. De financiering geschiedt in 2013 door de Gedeputeerde Staten van de Provincies (verenigd in het IPO). In een Email d.d. 24 juni 2013 heeft de Adviseur, cluster 4 afwikkeling ILG/Europa van het Interprovinciaal Overleg (IPO) bevestigd dat de portefeuillehouder Faunafonds van het IPO namens de provincies zijn akkoord heeft gegeven aan het voorstel dat het totale budget van het Faunafonds bedoeld is voor het realiseren van de beleidsdoelen en dat daarmee gedurende het jaar geschoven mag worden binnen de bestaande doelen. Het bedrag 2013 ad € 651.203 dat ten laste komt van Dienst Regelingen betreft taxatiekosten project PSAN ad € 642.698 en kooikers- en valkeniersakten ad € 8.505. De toelichting van het project PSAN is opgenomen onder de toelichting op de staat van baten en lasten over het jaar 2013. De vordering op Dienst Regeling is afzonderlijk in de balans gepresenteerd.

E Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Gezzen opvangovereenkomsten

Met ingang van het seizoen 2007/2008 is de uitvoering van de ganzen opvangovereenkomsten onder verantwoordelijkheid van de provincie gebracht (PSAN). De provincies hebben besloten dat de Dienst Regelingen de PSAN voor de provincies zullen uitvoeren. Het gaat daarbij om zesjarige overeenkomsten. Het Faunafonds is verzocht de taxatie van de schadecomponent in de ganzen overeenkomsten vast te stellen.

Voor de opvang van rotganzen en toendrarietganzen zijn via drie agrarische natuurverenigingen met individuele grondgebruikers op de Waddeneilanden en met twee individuele grondgebruikers in respectievelijk Zeeland en Noord-Brabant opvang-overeenkomsten afgesloten ingaande 1 oktober 2012 voor het seizoen 2012/2013. De resterende verplichtingen per 31 december 2013 bedragen circa € 50.000.

Dassen gedoogovereenkomsten

Het Faunafonds heeft per 1 januari 2010 besloten de met individuele grondgebruikers gedoogovereenkomsten per 1 januari 2011 met een periode van vier jaar te verlengen. De resterende verplichtingen per balansdatum bedragen circa € 750.000.

Tegemoetkomingen schade beschermde inheemse diersoorten en taxatiekosten

Aangezien tegemoetkomingen en taxatiekosten in de jaarrekening verwerkt worden voor zover betaling heeft plaatsgevonden, is de verplichting inzake schademeldingen en taxaties die hun oorsprong hebben voor 31 december 2013 niet in de balans opgenomen. Voorts is sprake van nog niet afgewikkelde bezwaarschriften en enkele beroepsprocedures. Hoewel het belang van deze verplichtingen aanzienlijk is, is kwantificering van de verplichtingen niet mogelijk.

F Toelichting op de staat van baten en lasten over het jaar 2013

BATEN

Bijdragen Economische Zaken en provincies

Het Ministerie van Economische Zaken heeft de begroting 2013 volledig goedgekeurd per brief d.d. 13 december 2012, in navolging van het Interprovinciaal Overleg, welke de begroting heeft goedgekeurd op 4 december 2012 (kenmerk LG 05906/2012). De begroting inzake de tegemoetkomingen in schade beschermde inheemse diersoorten is verhoogd tot een bedrag van € 13.000.000 per brief d.d. 17 december 2013, kenmerk VP 06724/2013, door IPO. Van het Ministerie van Economische Zaken is geen goedkeuring inzake deze verhoging ontvangen.

Financiële baten

Betreft de bijgeschreven rentevergoeding op de tegoeden bij de Coöperatieve Rabobank BA. Met het Ministerie van Economische Zaken en de gezamenlijke provincies is afgesproken dat de rentebaten in mindering worden gebracht op de secretariaatskosten.

LASTEN

Wettelijke taken

Tegemoetkomingen schade beschermde inheemse diersoorten

De betaalde tegemoetkomingen in 2013 zijn als volgt te specificeren:

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Schade wildsoorten	8.387	48.000	229.069
Schade ganzen	9.908.837	8.450.000	9.211.119
Schade zwanen	47.232	45.000	56.708
Schade watervogels	538.387	520.000	566.659
Schade zangvogels	669.143	700.000	2.833.974
Schade roeken en andere kraaiachtigen	50.421	25.000	177.133
Schade overige vogels	22.321	25.000	37.935
Schade zoogdieren	547.906	370.000	565.625
	11.792.634	10.183.000	13.678.222
Meer toegezegd	-	2.817.000	-
	11.792.634	13.000.000	13.678.222

Het bedrag dat in 2013 in totaal is betaald voor tegemoetkomingen in de schade door beschermde inheemse diersoorten bedraagt € 11.804.809 (2012: € 13.671.644). In 2013 is een bedrag van € 12.175 (2012: € 3.987) terugontvangen voor teveel betaalde tegemoetkomingen. Het saldo van de uitbetaalde tegemoetkomingen komt daarmee op € 11.792.634 (2012: € 13.678.222).

De tegemoetkomingen in de schade door wildsoorten is sterk afgenomen ten opzichte van 2012. Deze daling wordt met name veroorzaakt door de incidentele betaling (€ 171.000) van een tegemoetkoming in 2012 na een uitspraak van de Raad van State voor schade door konijnen aan boomkwekerijproducten. Daarnaast was er in 2013 sprake van een belangrijke daling (€ 41.283) van de schade veroorzaakt door hazen. De schade door ganzen, wederom verreweg de grootste post, 83% van de tegemoetkomingen die het Faunafonds het afgelopen jaar heeft betaald, wordt met name veroorzaakt door de grauwe ganzen. Het aandeel schade veroorzaakt door overwinterende grauwe ganzen is nagenoeg gelijk gebleven t.o.v. 2012. Daartegenover staat dat de schade veroorzaakt door de in ons land verblijvende grauwe ganzen met ongeveer € 500.000 is gestegen ten opzichte van 2012. Deze stijging kan worden verklaard door het nog steeds stijgende aantal grauwe ganzen in ons land.

De prijs van het voorjaarsgras is in 2013 met € 0,05 cent per kilogram droge stof gestegen ten opzichte van 2012. De prijs van voorjaarsgras in 2012 bedroeg € 0,22 per kg droge stof, terwijl het bestuur de prijs van voorjaarsgras in 2013 heeft vastgesteld op € 0,27 per kg droge stof. Daartegenover staat dat de prijs voor het zomergras met € 0,24 gelijk is gebleven aan de prijs van 2012.

De schade door smienten is licht, € 34.715, gedaald t.o.v. 2012. Opvallend is voorts dat de schade van zangvogels in met name fruit sterk is afgenomen van € 2.833.974 in 2012 naar € 669.143 in 2013. Deze sterke daling wordt met name veroorzaakt door een fors lager aantal ontvangen verzoekschriften voor een tegemoetkoming en door lagere fruitprijzen. Tijdens de rijpingsperiode van het fruit waren er beduidend minder zangvogels aanwezig. Als oorzaak wordt hiervoor aangegeven een slecht broedjaar o.a. veroorzaakt door een lang aanhoudend koud voorjaar. De schade door zoogdieren is licht (€ 17.719) afgenomen. Opvallend hierbij is een forse stijging van de schade veroorzaakt door edelherten en een sterke afname van de schade door damherten. De afnemende schade door damherten wordt verklaard door een gewijzigd beleid met betrekking tot het beheer van damherten in de directe omgeving van het leefgebied de Amsterdams Waterleidingduinen. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.1 van het jaarverslag.

Onderzoek, voorlichting en opleiding

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Voorlichtingskosten	17.787	20.000	18.648
Onderzoekskosten	560.284	761.000	721.130
	578.071	781.000	739.778

De voorlichtingskosten hebben betrekking op de Handreiking faunaschade. De onderzoekskosten zijn als volgt te specificeren:

Onderzoekskosten

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Akkerranden en muizenschade	25.693	-	-
Alternatieven voor afschot	-	70.000	13.806
Brandganzen populatie dynamica	9.770	-	-
Cofinanciering St. De Eik - AIO plaats veranderend landgebruik in Rusland	45.000	45.000	45.000
Dassenschade	22.974	-	-
Detachering coördinator Onderzoek	93.839	75.000	85.222
Effectiviteit opvanggebied zomerganzen	50.802	15.000	-
Effectiviteit verjaging	24.112	35.000	-
Goose Specialist Group	10.641	10.000	-
Invloed van de vos op weidevogels	3.321	-	-
Invloed vos op broedende grauwe ganzen	21.636	75.000	66.050
Landbouwschade overzomerende ganzen	-	-	87.019
Motivatie van jagers en grondgebruikers voor schadebestrijding	10.932	40.000	-
Monitoring beleidskader faunabeheer	48.343	11.000	-
Overzomerende grauwe ganzen Texel	-	-	20.000
Postdoc kolganzen dynamica	67.998	100.000	56.870
Predatie freilandkippen	12.402	-	-
Preventieve smaakmiddelen buitenteelten	11.919	-	-
Relatie ganzen-salmonella	-	-	40.000
Ringprogramma uitheemse ganzen	7.850	20.000	25.501
Ringprogramma overw. kolganzen	3.050	-	-
Rustgebieden overwinterende ganzen	7.850	50.000	-
Symposium Changing world of geese	4.000	-	-
Totale schade en baten fauna landbouw	12.335	-	15.500
Vogels uit het fruit	19.007	25.000	-
Workshop leefgebiedenbenadering reeën	2.707	-	-
Workshop wolvenplan	41.874	25.000	-
Overig onderzoek	2.229	165.000	266.162
	560.284	761.000	721.130
Minder toegezegd (te onttrekken van het bestemmingsfonds)	-	-	-
	560.284	761.000	721.130

In 2013 is in samenwerking met ministerie van Economische Zaken en IPO gewerkt aan het wolvenplan. Voorts is het samenwerkingsverband tussen de Radbouduniversiteit, het NIOO en Sovon met een postdoc het tweede jaar in gegaan met een onderzoek naar de populatieontwikkeling van de overwinterende kolganzen onder invloed van schadebestrijding in Nederland en jacht in andere landen van de flyway. De AIO plaats naar veranderd landgebruik in Rusland en invloed op flyways is via Stichting De Eik gefinancierd. Er is een onderzoek naar dassen en mogelijke schadepreventie gestart. CLM heeft onderzoek naar zangvogels in fruit uitgevoerd. Daarnaast is ook dit jaar onderzoek uitgevoerd door Sovon naar de opvang effectiviteit van winterganzen door het beleidskader faunabeheer. Tot slot zijn er ook ringprogramma's voor kolganzen, nijlgans en Canadese ganzen gestart om meer inzicht te krijgen in migratie, dispersie en overleving van deze ganzensoorten.

Voor een uitgebreidere toelichting wordt hier verwezen naar hoofdstuk 4.4 van het jaarverslag. Alle door het bestuur vastgestelde onderzoeksrapporten worden gepubliceerd op de website van het Faunafonds www.faunafonds.nl.

Bestuur

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Bestuurskosten	361	5.000	3.333
Vergaderkosten	7.684	15.000	9.079
Reis- en vakatiekosten bestuursleden	40.206	48.000	57.322
	48.251	68.000	69.734
Accountantskosten	23.455	25.000	29.571
Advieskosten inzake nieuw controleprotocol en kosten review EZ	-	-	-
Overige advieskosten	18.399	-	6.431
Voorlichting/public relations inzake decentralisatie	-	15.000	-
Symposia	-	17.000	-
	90.105	125.000	105.736

De bestuurs- en vergaderkosten zijn lager ten opzichte van de kosten in 2012 en de begroting. In 2012 waren in verhouding meer kosten gemaakt met betrekking tot de werkgroepen die zich bezighielden met de decentralisatie van de taken van het Faunafonds en de positie van het Faunafonds onder de provincies. Deze werkgroepen hebben hun opdracht begin 2013 afgerond. Voorts zijn de geplande voorlichtings/public relation activiteiten en het symposium niet doorgedaan.

Secretariaat

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Automatisering	283.643	103.000	75.140
Huur- en servicekosten	35.582	31.000	19.613
Opleidingskosten	4.099	-	5.069
Bureau- en kantoorkosten	41.121	72.000	53.934
Aanschaf automatisering	50.321	5.000	14.716
BHV en personeelexcursie	2.818	4.000	809
	417.584	215.000	169.281

Onder de bureaunkosten zijn kosten begrepen voor de aanschaf van Ipads ten behoeve van het bestuur alsmede laptops ten behoeve van de consultants. Deze kosten zijn bovenstaand separaat gepresenteerd.

De kosten van automatisering zijn gestegen ten opzichte van 2012 door de aankoop van de intellectuele eigendomsrechten van het informatiesysteem van het Faunafonds (Faunafonds FF3000). Hierin is alle verzoekschrift gerelateerde informatie opgeslagen. Omdat deze applicatie onontbeerlijk is voor het functioneren van het Faunafonds heeft het bestuur hiertoe besloten. Deze overdracht is overeengekomen voor een bedrag € 200.000.

Preventie schade beschermde dieren

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Rotganzen verjaging Texel	7.129	20.000	12.225
Rasters	243.330	230.000	198.869
	250.459	250.000	211.094

Kosten derden (taxateurs, Dienst Regelingen en bezwaar juristen en proceskosten)

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Taxatiekosten	1.419.802	2.100.000	1.549.038
Dienst Regelingen (bezwaar en beroep)	566.922	350.000	747.184
Griffie- en proceskosten	15.054	18.000	20.036
	2.001.778	2.468.000	2.316.258

De taxatiekosten zijn in 2013 sterk gedaald ten opzichte van die in 2012. De reden hiervoor is dat er minder verzoekschriften zijn ontvangen.

Met ingang van 2013 heeft het bestuur besloten zelf een afdeling bezwaar en beroep in te stellen. Tot dat moment werd gebruik gemaakt van de Dienst Regelingen de afdeling Recht en Rechtsbescherming voor de bijstand in bezwaar- en beroepsprocedures tegen beslissingen van het Faunafonds. In 2013 is het hiervoor gereserveerde budget overschreden omdat er in 2013 nog een aanzienlijke naheffing voor werkzaamheden in 2012 en overlopende werkzaamheden in 2013 is ontvangen.

De griffie- en proceskosten zijn gedaald doordat er minder aanvragers in beroep zijn gegaan tegen ongegronde beslissingen op bezwaar na de toetsing van adequaat gebruik.

OPDRACHTEN DERDEN

Gedoogovereenkomsten (dassen en herten)

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Opvang dassen	720.167	650.000	742.338
Opvang edelherten	-	-	-
	<u>720.167</u>	<u>650.000</u>	<u>742.338</u>

Het jaar 2013 is het derde jaar van de nieuwe verlengingsperiode van deze overeenkomsten. In 2010 heeft het bestuur besloten de dassen gedoogovereenkomsten weer voor vijf jaar te verlengen dus voor de jaren 2011 tot en met 2015. De gedoogovereenkomst bestaat uit twee componenten; een vaste vergoeding voor het beschermen van de dassenburcht of de dassenpijpen en een variabele vergoeding voor de gewasschade die dassen veroorzaken. De gewasschade wordt bij het aangaan van de overeenkomst door de taxateur vastgesteld en geldt in beginsel voor de duur van de overeenkomst. Als de grondgebruiker van oordeel is dat de gewasschade niet meer in verhouding staat tot het door de taxateur vastgestelde bedrag kan hij na betaling van €300 het Faunafonds verzoeken de gewasschade opnieuw vast te stellen. Het bedrag van €300 komt overeen met de kosten van de taxatie. In 2013 hebben er geen herzieningen van gewasschade plaatsgevonden.

De mutatie in de kosten van de overeenkomsten voor dassen wordt, evenals in 2009, 2010 en 2011, door het daadwerkelijke moment van betaling veroorzaakt (loopt over de jaarwisseling heen).

Ganzen opvangovereenkomsten

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Beheersvergoeding en schade rotganzen op de wadden	1.600.000	1.500.000	1.434.148
Opvang ganzen individueel	55.818	100.000	102.962
	<u>1.655.818</u>	<u>1.600.000</u>	<u>1.537.110</u>

De kosten voor de ganzenopvangovereenkomsten zijn gestegen. Dit houdt verband met de overeenkomst die is gesloten met de natuurvereniging ANV Waddenvogels. Deze verstrekken gelden met betrekking tot ganzen opvangovereenkomsten op de Wadden en nemen de gehele procedure van aanvraag tot uitbetaling uit handen van het Faunafonds. De individuele opvangovereenkomsten zijn sterk gedaald t.o.v. voorgaand jaar door een lager schadebedrag van beide individuele partijen.

Uitvoeringskosten PSAN

	Werkelijk 2013	Begroting 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
Project PSAN ten laste van Ministerie EZ- Directie N&B: detacheringkosten	-	15.000	-
Project PSAN ten laste van Ministerie EZ -DR: taxatiekosten	642.699	-	676.079
	<u>642.699</u>	<u>15.000</u>	<u>676.079</u>

Voor detacheringkosten heeft geen betaling in 2013 meer plaatsgevonden omdat deze kosten met ingang van 2011 zijn gebracht onder de Raamovereenkomst met Start People en rechtstreeks door het ministerie van Economische Zaken worden voldaan.

De taxatie kosten voor het project PSAN worden rechtstreeks bij de Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken in rekening gebracht en blijven buiten de begroting. Besloten is deze lasten (en gerelateerde baten) wel in de jaarrekening op te nemen.

Utrecht, 25 april 2014

Voorzitter: Mr. G.J. Jansen

Secretaris: Mr. Ing. H. Revoort

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

BakerTilly Berk N.V.
Lichtenauerlaan 230
Postbus 8545
3009 AM Rotterdam
T: +31 (0)10 253 59 00
F: +31 (0)10 253 59 99
E: rotterdam@bakertillyberk.nl
KvK: 24425560
www.bakertillyberk.nl

Aan: het bestuur van het Faunafonds

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag op pagina 39 tot en met 54 opgenomen jaarrekening 2013 van het Faunafonds te Dordrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het Faunafonds is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening, in overeenstemming met de door de entiteit gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet op pagina 42 en 43 van de jaarrekening. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opstellen van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle als bedoeld in artikel 91, eerste lid van de Flora- en Faunawet. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Daarnaast hebben wij onze controle verricht in overeenstemming met de aanwijzingen zoals omschreven in het controleprotocol met kenmerk BIJ12.2014.0085.

Het Ministerie van Economische Zaken en de provincies hebben in het controleprotocol met kenmerk BIJ12.2014.0085 de invulling van het begrip rechtmatigheid gedefinieerd. Hiermee ligt vast wat wordt bedoeld met de in de oordeelsparagraaf opgenomen zinsnede 'de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, de Regeling vaststelling beleidsregels schadevergoeding Faunafonds, het Bestuursreglement Faunafonds en de Mandaatregeling Faunafonds'.

Bij het maken van de risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het Faunafonds. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van het Faunafonds gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel is de jaarrekening 2013 van het Faunafonds, in alle van materieel belang zijnde aspecten, opgesteld in overeenstemming met de door de entiteit gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet op pagina 42 en 43 van de jaarrekening.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening opgenomen uitgaven 2013 inzake wettelijke taken tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, de beleidsregels tegemoetkoming faunaschade, laatstelijk gewijzigd op 10 juni 2013 nr. FF2013.124, de Mandaatregeling Faunafonds, laatstelijk gewijzigd op 3 juli 2013 nr. FF2013.141 en het Bestuursreglement Faunafonds, laatstelijk gewijzigd op 3 juli 2013 nr. FF2013.142, zoals omschreven in het controleprotocol met kenmerk BIJ12.2014.0085.

Basis voor financiële verslaggeving

Wij vestigen de aandacht op pagina 42 en 43 van de jaarrekening waarin de basis voor de financiële verslaggeving is uiteengezet. De basis voor financiële verslaggeving betreft de door de entiteit gekozen grondslagen zoals overeengekomen met het Ministerie van Economische Zaken en de provincies. Dit doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Rotterdam, 25 april 2014
Baker Tilly Berk N.V.

drs. G.J.P. Adriaanse MBA
Registeraccountant

Bijlage 1

Samenstelling Bestuur en secretariaat Faunafonds 2013

Bestuur

(achter elk bestuurslid is aangegeven moment van aftreden volgens het Rooster van Aftreden)

Leden:

Mr G.J. Jansen (voorzitter)	(1 juli 2015, herbenoembaar)
Mr. A.G. Dijkhuis	(1 juli 2016, niet herbenoembaar)
Drs. J.J.T. Teeuwisse	(1 juli 2017, niet herbenoembaar)
Mr. C.W. Ripmeester	(1 juli 2014, niet herbenoembaar)
P.M. de Koeijer	(1 juli 2015, niet herbenoembaar)
P.L. Sterkenburgh	(1 juli 2017, niet herbenoembaar)
Ing. W.A.P. van der Klift	(1 juli 2015, niet herbenoembaar)
J.H.M.Schellekens	(1 juli 2014, niet herbenoembaar)
Dr. R.P.B. Foppen	(1 juli 2014, niet herbenoembaar)

De leden ontvangen een vergoeding van € 256 per bezochte vergadering plus vergoeding van de gemaakte reiskosten. De voorzitter ontvangt € 333 per bezochte vergadering plus vergoeding van gemaakte reiskosten per bezochte vergadering. Daarnaast kan hij de extra bijeenkomsten en overleggen, die hij in de hoedanigheid van zijn functie bezoekt, onder dezelfde voorwaarden declareren. De vergoedingen zijn sinds 1 januari 2013 gebaseerd op de Regeling Vacatiegelden adviescolleges.

Relevante nevenfuncties bestuursleden

De heer Jansen (67) was tot 1 januari 2011 Commissaris van de Koningin in de provincie Overijssel. Naast voorzitter van het Faunafonds is de heer Jansen onder meer voorzitter van de Waarderingskamer en op ad hoc basis adviseur voor provinciale bestuurders..

De heer Dijkhuis (48) is directeur van de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters. Verder is hij Secretaris-Penningmeester van de Stichting Flora- en faunawet examens, Lid van de Raad van Advies van de Academie voor Verenigingsmanagement).

De heer Teeuwisse (65) is secretaris/penningmeester van de FBE Noord-Holland en voorzitter van de IJsselmeervereniging.

De heer Ripmeester (36) is senior Juridisch beleidsmedewerker bij Dierenbescherming in Den Haag.

De heer De Koeijer (57) is akkerbouwer in Zeeland en daarnaast vice-voorzitter van de ZLTO, voorzitter van de ZLTO provincie Zeeland, Lid van de Commissie Grondgebruik van LTO-Nederland en Voorzitter van de Raad van Commissarissen van het Centrum voor Landbouw en Milieu te Culemborg.

De heer Sterkenburgh (58) is veehouder in Friesland en daarnaast lid van LTO-Noord provincie Friesland, Lid van het bestuur van de Faunabeheereenheid Fryslân en voorzitter van de Vereniging van Windmoleneigenaren in Friesland.

De heer Van der Klift (76) is lid van het bestuur van de Faunabeheereenheid Utrecht.

De heer Schellekens (60) is zelfstandig gevestigd rentmeester. Daarnaast is hij vice-voorzitter van de Stichting Jachtopleiding Nederland en voorzitter van de Jagervereniging Riel.

De heer Foppen (53) is Senior Onderzoeker bij Vogelbescherming Nederland. Daarnaast is de heer Foppen voorzitter van de European Bird Census Council.

Adviseur namens de provincies:

Ir. P. Spapens

Adviseur namens het ministerie van Economische Zaken:

Dr. Ir. M.J.P.J. Jenniskens

Secretaris:

Mr. Ing. H. Revoort

Coördinator Faunazaken:

H.G. Engberink

Notulist:

Mr. P. Thiemann

Bijlage 2

Samenstelling secretariaat Faunafonds 2013

Secretaris Faunafonds:

Mr. Ing. H. Revoort

Coördinator Faunazaken:

H.G. Engberink

Beleidsmedewerker Juridische Zaken:

Mr. P. Thiemann (0.5 fte payrolling)

Coördinator Onderzoek:

Drs. F. van Bommel (extern)

Jurist bezwaar en beroep:

Mr. P. Thiemann (0,5 fte payrolling)

Mr. Drs. W. van Dijk (payrolling)

Mvr. E. van Wijk van Brievingh (uitzendkracht)

Medewerker bezwaar en beroep:

Mevr. K. Stotijn

Coördinator Onderzoek:

Drs. F. van Bommel (extern)

Beleidsmedewerker Faunazaken:

M. Westebring (detachering)

Chef de bureau:

N. Zonnenberg

Medewerker Financiën:

Mevr. L. van Helden

Administratief medewerker:

Mevr. P. Zonruiter-Cousijnse

Mevr. D. de Boer (uitzendkracht)

Secretaresse:

Mevr. J. Apelian

Consulenten faunazaken:

Consulent Noord-Nederland: Ing. A. Klaver

Consulent Oost-Nederland: Ing. J.A. van Baarsen

Consulent West-Nederland: K. Maasbach

Consulent Zuid-Nederland: Ing. W.A.P. Remijnse

Faunafonds

Leidseveer 2
3511 SB Utrecht

T +31 (0)85 486 22 22
F +31 (0)85 486 22 33

info@bij12.nl
www.bij12.nl

